

დანართი MG1 - ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო
Attachment MG1 - Environmental and Social Management Framework-ESMF – pg. 56

**ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების
მართვის ჩარჩო**

**საქართველოს ეროვნული ინოვაციური
ეკოსისტემის პროექტისთვის**

თბილისი 2015

სარჩევი

ტერმინთა საძიებელი	3
თავი 1. შესავალი	4
თავი 2. პროექტის აღწერა	7
თავი 3. სამართლებრივი და პოლიტიკური ჩარჩო	10
თავი 4. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შეფასება პროექტის პირველი კომპონენტის ფარგლებში	13
თავი 6. ბუნებრივ და სოციალური გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედება	18
თავი 7. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შერბილება	21
თავი 8. საჯარო კონსულტაცია	25
თავი 9. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მონიტორინგი და ანგარიშგება	27
თავი 10. საჩივრების განხილვის მექანიზმი	28
დანართები	29

ტერმინთა საძიებელი

საზოგადოებრივი ინოვაციების ცენტრი (CIC)
კონკურენტული ინდუსტრიისა და ინოვაციების პროგრამა (CIIP)
ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო (ESMF)
ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმა (ESMP)
გარემოზე ზემოქმედების შეფასება (EIA)
გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმები (EMPs)
პირდაპირი უცხოური ინვესტიცია (FDI)
საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტო (GITA)
საქართველოს ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემა (GENIE)
საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები (ICT)
საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო (MoESD)
საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო (MoENRP)
კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს (NACHP)
პროექტის მართვის ჯგუფი (PMG)
ინოვაციების რეგიონული ჰაბი (RIH)
კვლევა და განვითარება (R&D)
მცირე და საშუალო საწარმოები (SMEs)
სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია (SDS)
ტექნიკური დახმარება (TA)
მსოფლიო ბანკის ჯგუფი (WBG)
მსოფლიო ბანკის საჩივრების განხილვის სამსახური (GRS).

თავი 1. შესავალი

საქართველო არის ქვეყანა რომელიც ევრაზიიში, კერძოდ კი კავკასიის რეგიონში მდებარეობს. რამდენადაც, საქართველო აღმოსავლეთ ევროპისა და დასავლეთ აზიის გასაყარზე მდებარეობს, ის ესაზღვრება აღმოსავლეთითიდან შავი ზღვის სანაპიროს, ჩრდილოეთითიდან რუსეთს, სამხრეთიდან თურქეთსა და სომხეთს, და სამხრეთ-აღმოსავლეთიდან აზერბაიჯანს. ქვეყნის დედაქალაქი და უდიდესი ქალაქია თბილისი. მის მიერ დაკავებული ტერიტორიის ფართობი 69,700 კვადრატული კილომეტრია. მოსახლეობა ბოლო აღწერის მონაცემებით 3.7 მილიონს შეადგენს. საქართველო უნიტარული, ნახევრად-საპრეზიდენტო რესპუბლიკაა, რომლის მთავრობა არჩეულია წარმომადგენლობითი დემოკრატიის გზით. საქართველო ცნობილია, როგორც "აბრეშუმის გზის" ერთ-ერთი მთავარი კარიბჭე. მისი სტრატეგიული გეოპოლიტიკური ადგილმდებარეობა აზიასა და ევროპას შორის უნიკალურ შესაძლებლობას იძლევა ბიზნესის ახალი დარგების განვითარებისა და რეგიონში ინვესტიციების მოსაზიდად.

საქართველოს მთავრობა ცდილობს ხელი შეუწყოს ქვეყნის ინკლუზიურ ზრდას, განავითაროს ინოვაციებზე ორიენტირებული და ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკა. ინკლუზიური ზრდის დღის წესრიგი, რომელიც მთავრობის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების 2020 წლის სტრატეგიაშია (SDS) განსაზღვრული, ითვალისწინებს ადამიანური კაპიტალის გაძლიერების, კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობისა და პროდუქტიულობის ამაღლების პროცესის ხელშეწყობას. აღნიშნული პროცესის კი მცირე და საშუალო ბიზნესზე აქცენტირების, დაფინანსების ხელმისაწვდომობის ზრდისა და საინვესტიციო კლიმატის გაუმჯობესების მეშვეობით არის შესაძლებელი. პირობების აღნიშნული გაუმჯობესება შეამცირებს ეკონომიკის ამჟამინდელ დამოკიდებულებას სახელმწიფო ინვესტიციებზე, როგორც ზრდის ძირითად წყაროზე. მთავრობა ძალისხმევას არ იშურებს, რომ განავითაროს პოტენციური შესაძლებლობები, მომსახურების სფეროები და შესაბამისი ინფრასტრუქტურა ინოვაციური, ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკის განვითარების ხელშეწყობის მიზნით. ამისათვის კი, აუცილებელია მოიხსნას კერძო სექტორსა და ინოვაციური ზრდის სფეროში არსებული ძირითადი საკანონმდებლო, მარეგულირებელი და ინსტიტუციური შეზღუდვები. აგრეთვე მნიშვნელოვანია ინოვაციური საწარმოების ზრდის ხელშეწყობისა და უნარ-ჩვევების გაუმჯობესების მიზნით შეიქმნას შესაბამისი სამსახურები და ინფრასტრუქტურა, რაც სამუშაო ძალის გლობალური კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას უზრუნველყოფს.

ბოლო წლების განმავლობაში მნიშვნელოვანი რეფორმები განხორციელდა ინოვაციების დარგში, შეიქმნა შესაბამისი პროფილის სააგენტო -

საქართველოს ინოვაციების დ ტექნოლოგიების სააგენტო (GITA) და დამტკიცდა კვლევებისა და ინოვაციების საბჭო, რომელიც საქართველოს ინოვაციური ეკოსისტემის საფუძველს წარმოადგენს.

მსოფლიო ბანკის კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობის განვითარების პოლიტიკის სამოქმედო (DPO) დოკუმენტის ფარგლებში, 2015 წლის თებერვალში შეიქმნა ეროვნული კვლევებისა და ინოვაციების საბჭო (NRIC), როგორც ქვეყნის ინოვაციური პოლიტიკის სტრატეგიული კოორდინატორი. საბჭოს მიზანია სტრატეგიული პოლიტიკისა და პროგრამების შემუშავება, რაც ხელს შეუწყობს ბიზნეს-ინოვაციებს და მათ განვითარებას, კვლევებს, ადამიანური კაპიტალის განვითარებას, ტექნოლოგიების გადაცემას, ტექნოლოგიური ინფრასტრუქტურის განვითარებას, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვასა და საექსპორტო კალათის განვითარებას, რომელიც შესაბამისობაში იქნება მაღალტექნოლოგიური პროდუქტებისა და მომსახურების მსოფლიო მოთხოვნებთან. საბჭოს გრძელვადიან მიზანს წარმოადგენს ამ პოლიტიკის განხორციელების შედეგად, შესაბამისი კანონმდებლობის შემუშავების პროცესში, გამოვლენილი შეუსაბამოების შემცირება და შემდგომი საკანონმდებლო გადაწყვეტილებების მიღება უმოკლეს ვადებში. რეფორმათა ეს „მეორე თაობა“ მიზნად ისახავს ინოვაციებისა და მეწარმეობის განვითარების ხელშეწყობას და ბიზნეს გარემოში არსებული შეზღუდვების აღმოფხვრას, საჯარო და კერძო სექტორს შორის დიალოგის ხელშეწყობით, საკუთრებისა და ინტელექტუალური საკუთრების უფლებების დაცვით, საქართველოში საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი კონკურენციის ჩარჩოს შექმნითა და მცირე და საშუალო ბიზნესის დაკავშირებით - ბაზართან, ფინანსურ წყაროებთან და ინფორმაციებთან. აღნიშნული ქმედებები შესაძლებლობას მისცემს საქართველოს, იურიდიულად გასცდეს ბიზნეს გარემოს „პირველი თაობის“ რეფორმებს და განვითარდეს ექსპორტის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებისა და უფრო მდგრადი ზრდის მოდელის მიმართულებით, მაღალი - გაზრდილი ღირებულების მქონე პროდუქტისა და მომსახურების ხარისხის გაუმჯობესების გზით.

მსოფლიო ბანკი, როგორც საქართველოს გრძელვადიანი სტრატეგიული პარტნიორი ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემის განვითარების პროცესში, გამოხატავს მზადყოფნას, დაეხმაროს საქართველოს მთავრობას, აღნიშნული ძალისხმევების სრულყოფაში და წინსვლაში. საქართველოს ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემის (GENIE) პროექტი შეავსებს საქართველოში, კონკურენტუნარიანობისა და ინოვაციის სფეროში, მსოფლიო ბანკის ჯგუფის (WBG) საქმიანობას. GENIE-ს პროექტი თავის წვლილს შეიტანს „კონკურენტული ინდუსტრიისა და ინოვაციების პროგრამის“ (CIIP) ტექნიკურ მხარდაჭერაში (2014-2017), რომლის ფარგლებშიც მსოფლიო ბანკის ჯგუფი

ეხმარება საქართველოს კონკურენტუნარიანობის სტრატეგიის შემუშავებაში, განხორციელებაში და ინოვაციური ზრდის დაჩქარებაში. პროექტი ეფუძნება მსოფლიო ბანკის ჯგუფის ანალიტიკურ მონაცემებს, საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიებისა (ICT) და დასაქმების შესახებ (2014-2015), აგრეთვე ICT-ის როგორც დამხმარე საშუალებას ინოვაციებისა და დასაქმების ხელშეწყობის პროცესში (2013-2014).

პროექტის ზემოქმედება იქნება მყისიერი. კერძოდ, ახალი ინფრასტრუქტურის შექმნა განაპირობებს განათლებისა და ცოდნის დონის ამაღლებას და ხელს შეუწყობს თანამედროვე ტექნოლოგიებზე დაფუძნებული კომპანიების ჩამოყალიბებას, რაც განვითარებისა და მდგრადი ინოვაციური ეკოსისტემის ფორმირების პროცესში აუცილებელ ელემენტს წარმოადგენს.

ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტის (ESMF) მიზანია ხელი შეუწყოს საქართველოს ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემის (GENIE) პროექტის განხორციელებას, ეროვნული გარემოსდაცვითი და სოციალური კანონმდებლობისა და მსოფლიო ბანკის უსაფრთხოების პოლიტიკის მოთხოვნათა შესაბამისად. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტის ამოცანაა უხელმძღვანელოს GENIE-ს პროექტის განმახორციელებელ ერთეულს ისეთი საიტ-სპეციფიკური სამუშაოების განხორციელებისას, რომელთაც გარკვეული გავლენის მოხდენა შეუძლიათ არსებულ ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე, მათ შორის, ინდივიდუალური ინვესტიციებისა და საგრანტო წინადადებების გადარჩევის, რისკის მიხედვით მათი კლასიფიკაციის, ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების იდენტიფიკაციის, უარყოფითი ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებების განსაზღვრის, და ამ შემარბილებელი ღონისძიებების განხორციელების მონიტორინგის გეგმების შემუშავების პროცესს. იგი ასევე ადგენს პროექტის დაგეგმვასა და მართვაში საზოგადოების ჩართულობის უზრუნველყოფის მნიშვნელოვან საფუძველს. ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, ESMF-ის მიზანია ხელი შეუწყოს პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებული გაუთვალისწინებელი უარყოფითი ზეგავლენის თავიდან აცილებას ან შემცირებას და დადებითი სოციალური შედეგების მაქსიმალურ მნიშვნელობამდე გაზრდას.

თავი 2. პროექტის აღწერა

მიზნები

პროექტის განხორციელების მთავარ მიზანს წარმოადგენს ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემის კონკრეტული ელემენტების დანერგვა, ეკონომიკაში ინოვაციური აქტივობების დონის გაზრდის გზით. პროექტი მიმართულია ისეთი ყოვლისმომცველი ინოვაციური მიდგომების ფორმირებისაკენ, რომლებიც საქართველოს სხვადასხვა რეგიონების ქალაქებსა და სოფლებში ხალხსა და ბიზნესებს მისცემს ახალ ეკონომიკურ შესაძლებლობებთან დაკავშირების საშუალებას და ხელს შეუწყობს ინოვაციური სტრატაგიებისა და მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებას. პროექტი, ქვემოთ წარმოდგენილ სამ კომპონენტს შორის ინტეგრირებული მიდგომის დანერგვისა და პროექტის განხორციელების მხარდაჭერის მეშვეობით, უზრუნველყოფს საქართველოს ეროვნულ ინოვაციური ეკოსისტემის გაძლიერებას. პროექტის მიზნების კომპლექსური (ინტეგრირებული) განხორციელებისა და ინოვაციურ ეკოსისტემაში არსებული სხვადასხვა ხარვეზების აღმოფხვრის მიზნით, მოცმული პროექტის თითოეული კომპონენტი გამოიყენებს სხვა დანარჩენი კომპონენტებით გათვალისწინებულ ქმედებებს და მათ შედეგებს, აგრეთვე სხვა დამატებით (შემავსებელ) პროექტებს. შესაბამისად, პროექტის შემადგენელი კომპონენტები ფოკუსირებულია ინოვაციური ეკოსისტემის ყველაზე კრიტიკულ სფეროებზე.

კომპონენტები

კომპონენტი 1: ინოვაციების ინფრასტრუქტურა

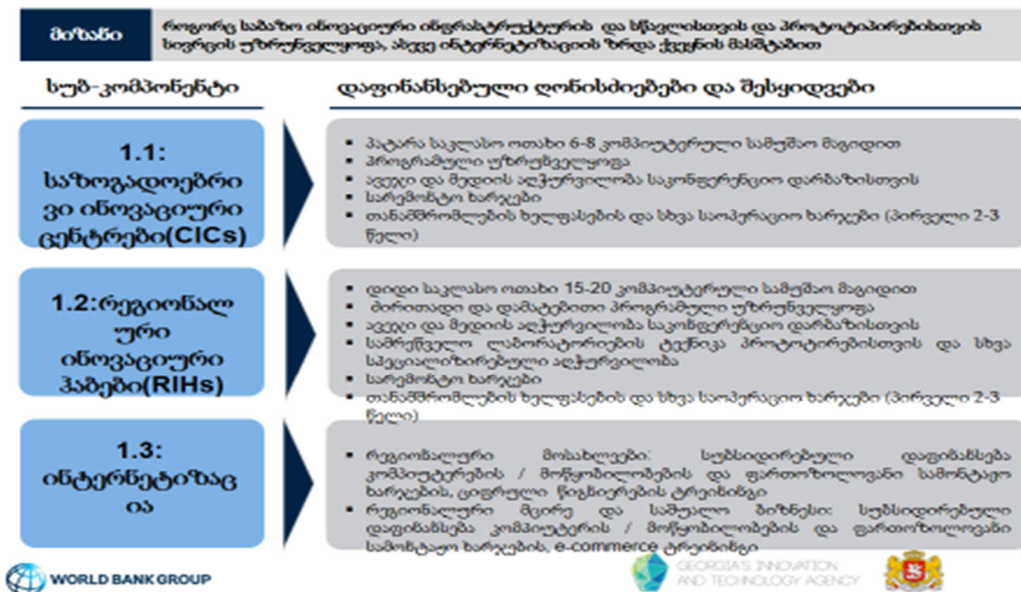
აღნიშნული კომპონენტი ხელს შეუწყობს GITA-ს მიერ გათვალისწინებული ინოვაციების ცენტრების „hub-and-spoke“ ქსელის განვითარებას მთელი საქართველოს მასშტაბით, ასევე გაზრდის ფართოზოლოვანი ინტერნეტ-მომსახურების გამოყენებას სოფლად მცხოვრებ ღარიბ ოჯახებში და მცირე და საშუალო საწარმოებში. საბოლოო ჯამში კი, აღნიშნული ინოვაციური და ფართოზოლოვანი ინტერნეტ-მომსახურება უზრუნველყოფს ბენეფიციარებს ფიზიკური სივრცითა და მოწყობილობებით, რაც თავის მხრივ განაპირობებს პროექტით გათვალისწინებული მომსახურების სახეების ხელმისაწვდომობას და ინოვაციურ ეკოსისტემასთან კავშირს. ეს კი, სავარაუდოდ გააქტიურებს მეწარმეობას და ახალი პროდუქციის განვითარებას და შეამცირებს ციფრულ უთანასწორობას (კომპონენტი 1.).

პროექტი დააფინანსებს იმ არსებული საზოგადოებრივი შენობების (სკოლები, ბიბლიოთეკები, და ა.შ.) ნაწილობრივ რეაბილიტაციას, რომელთა შერჩევაც მოხდება, პროექტის ფარგლებში, საზოგადოებრივი ინოვაციის ცენტრებისა (CICs)

და რეგიონული ინოვაციის ჰაბების (RIHs) განსათავსების მიზნით. პროექტის განხორციელების გეგმაში ახალი შენობების მშენებლობის ჩრთავა არ იქნება ნებადართული.

ფართოზოლოვანი ინტერნეტის გამოყენების მაჩვენებლის ზრდა არ გულისხმობს რაიმე ფიზიკურ სამუშაოს. ის მხოლოდ გაზრდის მოთხოვნას ინტერნეტის გამოყენებაზე და დააჩქარებს კომპიუტერიზაციის პროცესს. აქტივობები მოიცავს „cash-back-ის“ ფინანსურ ინსტრუმენტს ტექნიკისათვის, ასევე ვაუჩერებს ინტერნეტ მომსახურებაზე, ციფრული წიგნიერების ამაღლებასა და ელექტრონული კომერციის ტრენინგებზე.

კომპონენტი 1: ინოვაციური ინფრასტრუქტურა

კომპონენტი 2: ინოვაციების მომსახურება

ამ კომპონენტით უმეტეს წილად გათვალისწინებულია საზოგადოებრივი ინოვაციის ცენტრებთან (CICs) და რეგიონულ ინოვაციის ჰაბებთან (RIHs) კოორდინაციის გზით, ისეთი მომსახურების გაწევა, რომელიც მორგებული იქნება იმ პროექტების ბენეფიციარებზე, რომლებიც ინოვაციების ეკოსისტემის სხვადასხვა ეტაპზე/დონეზე იმყოფებიან. პროექტით გათვალისწინებული ქმედებები ხელს შეუწყობს ინოვაციების შესახებ CICs-სა და „RIHs-ის“ პოტენციური მომხმარებლების ცნობიერების ფუნდამენტურ დონეზე ამაღლებას და მათთვის ძირითად მომსახურების გაწევას (პროექტისა და GITA-ს მხარდაჭერით). აღნიშნული გულისხმობს ცნობიერების ამაღლებას ინოვაციების მიმართულებით და ისეთი მეწარმეების გამოვლენას, რომლებიც მანამდე არ იყვნენ საზოგადოებისთვის ცნობილი. აგრეთვე საჭიროებების გამოვლენის და

შეფასების მიზნით კვლევების ჩატარებას და შესაბამისი კონკურსების, ღონისძიებებისა და ტრენინგების ორგანიზებას.

კომპონენტი 3: ინოვაციების დაფინანსება

ეს კომპონენტი დააფინანსებს კერძო საწარმოების წილობრივ გრანტებს ინოვაციური პროდუქციის, საწარმოო მეთოდოლოგიის და მომსახურების სფეროების შესამუშავებლად. პროექტით გათვალისწინებულია თანადაფინანსების გრანტები სტარტაპებისთვის რომელიც დაფინანსდება მაქსიმუმ 100'000 ლარით, მაქსიმუმ 1 წლის ვადაში, ხოლო განმცხადებელმა უნდა წარმოადგინოს მინიმუმ 10%-იანი თანადაფინანსება.

კომპონენტი 4: პროექტის განხორციელების მხარდაჭერა

ეს კომპონენტი მიზნად ისახავს უზრუნველყოს პროექტის ყველა კომპონენტის ქმედითი და ეფექტიანი განხორციელება. ეს გულისხმობს კონსულტანტებს, რომლებიც მონაწილეობენ პროექტის მართვაში, კომპონენტების ტექნიკურ განხორციელებში, შესყიდვებში, გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების უზრუნველყოფაში, ფინანსურ მართვაში, და მონიტორინგისა და შეფასებაში (M&E). პროექტი ასევე დააფინანსებს შემდეგი საკითხების შემუშავებასა და განხორციელებას: (i) შედეგების მონიტორინგის ინსტრუმენტები; (ii) M&E შესწავლა/კვლევები პროექტის შედეგების ინდიკატორების საბაზისო მონაცემების დასადგენად და პროექტის განხორციელების პროცესში მათი პროგრესის შესაფასებლად; (iii) პროექტის შერჩეული აქტივობების ზემოქმედების შეფასება.

თავი 3. სამართლებრივი და პოლიტიკური ჩარჩო

ეროვნული კანონმდებლობა

საქართველოში გარემოზე ზემოქმედების ნებართვების გაცემის პროცედურას არეგულირებს სამი ძირითადი კანონი. ესენია: (i) საქართველოს კანონი ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ (2005); (ii) საქართველოს კანონი გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ (2007), და (iii) საქართველოს კანონი ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ (2007). ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ საქართველოს კანონის თანახმად განსაზღვრულია ლიცენზიების ორი სახეობა: ლიცენზიები ადამიანის სიცოცხლისა და ჯანმრთელობისთვის საფრთხის შემცველი საქმიანობების განხორციელებისათვის და სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული რესურსებით სარგებლობისთვის. საქართველოს კანონი ლიცენზიებისა და ნებართვების შესახებ განსაზღვრავს ლიცენზიებისა და ნებართვების გაცემის, შესწორების და გაუქმების პროცედურებს (მუხლი 1, პუნქტი 1).

„გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ“ და „ეკოლოგიური ექსპერტიზის შესახებ“ საქართველოს კანონები მიღებულ იქნა 2007 წელს და ძალაში შევიდა 2008 წელს. ამ ახალმა კანონმა გააერთიანა ბოლო წლების განმავლობაში საქართველოს კანონმდებლობაში განხორციელებულ ყველა ცვლილება. „გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრულია ეკოლოგიური ექსპერტიზისადმი დაქვემდებარებული საქმიანობების და პროექტების სრული ნუსხა (მუხლი 4, პ.1,) და გარემოზე ზემოქმედების შეფასების, ეკოლოგიური ექსპერტიზისა და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვის გაცემის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობის სამართლებრივი საფუძვლები.

კანონის თანახმად ეკოლოგიური ექსპერტიზისადმი დაქვემდებარებულ საქმიანობებთან დაკავშირებული მშენებლობა ან არსებული საწარმოო ტექნოლოგიის შეცვლა განსხვავებული ტექნოლოგიით, რაც იწვევს ექსპლუატაციის პირობების შეცვლას, ასევე განიხილება, როგორც ეკოლოგიური ექსპერტიზისადმი დაქვემდებარებული საქმიანობა. იგივე ობიექტებთან დაკავშირებული რეგულარული პროფილაქტიკური/სარემონტო სამუშაოები არ საჭიროებს ეკოლოგიურ ექსპერტიზას და ნებართვებს. ფიზიკური სამუშაოები, რომლებიც განხორციელდება საქართველოს ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემის (GENIE) პროექტის მხარდაჭერით არ ხდება გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას დაქვემდებარებული საქმიანობების სიაში და შესაბამისად, არ საჭიროებენ გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას.

საქართველოს მთავრობამ ახლახანს მიიღო ნარჩენების მართვის კოდექსი (2015), რომელიც არეგულირებს ნარჩენების მართვის სხვადასხვა ასპექტებს და მიმართულია ადამიანის ჯანმრთელობასა და გარემოზე ნარჩენების უარყოფითი ზეგავლენის შემცირებისკენ. აღნიშნული კოდექსი იძლევა იურიდიულ საფუძვლებს ნარჩენების წარმოქმნის მინიმუმამდე შემცირებისა და მათი ხელახალი გამოყენების/გადამუშავებისთვის. ის არეგულირებს ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ისეთ ეტაპებს, როგორიცაა ნარჩენების შეგროვება, განცალკევება, ტრანსპორტირება და უსაფრთხო განთავსება მათი კატეგორიების შესაბამისად. კოდექსი ასევე არეგულირებს ნარჩენების მართვის დაგეგმვასთან, აღრიცხვასთან, განთავსების ნებართვებთან და ამ პროცესების კონტროლთან დაკავშირებულ საკითხებს. კოდექსის მიხედვით, მისი ერთ-ერთი პრინციპია „დამაბინძურებელი იხდის“. *ნარჩენების მართვის კანონის შესაბამისად GENIE პროექტის ფარგლებში მიმდინარე სამუშაოების მწარმოებლებს მოეთხოვებათ უზრუნველყონ ნარჩენების წარმოქმნის მინიმუმამდე შემცირება და მათი კონკრეტული ფრაქციების რეციკლირება (ხელახალი გადამუშავება). საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს დაქვედრებარებაში მოქმედი მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიასთან კონსულტაციების და მოპოვებული ინფორმაციის საფუძველზე სამშენებლო ნარჩენების განთავსება უნდა მოხდეს სამშენებლო მოედნებთან ახლოს მდებარე ოფიციალურ ნაგავსაყრელებზე.*

მსოფლიო ბანკის პროექტის ფარგლებში ამოქმედებული გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების პოლიტიკა

პროექტი დააფინანსებს შენობების რეაბილიტაციის ფიზიკურ სამუშაოებს, რომელმაც შეიძლება გარკვეული სახის უარყოფითი ზემოქმედება იქონიოს არსებულ ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე. შესაბამისად, პროექტი ამოქმედებს მსოფლიო ბანკის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების *სამოქმედო პოლიტიკას* OP/BP 4.01. ვინაიდან, პროექტის ფარგლებში განსახორციელებელ ფიზიკურ სამუშაოებთან დაკავშირებული ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზეგავლენის რისკები დაბალია, და ისინი პროექტის ტერიტორიით და სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების პერიოდით შემოიფარგლება, პროექტს მიენიჭა გარემოსდაცვითი კატეგორია "B". მიუხედავად იმისა, რომ ეროვნული კანონმდებლობის თანახმად პროექტის ფარგლებში დაფინანსებული აქტივობები არ საჭიროებს გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას და ნებართვას, OP/BP 4.01 მოითხოვს დადგენილი საქმიანობების წინასწარ გარემოსდაცვით და სოციალურ შეფასებას, მათ შორის ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის დაგეგმვასა და მონიტორინგს. წინამდებარე ESMF

იმღევა დეტალურ ინსტრუქციას ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების სკრინინგის, კლასიფიკაციის, ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებების და მათი განხორციელების მონიტორინგის გეგმების შემუშავების პროცედურების უზრუნველსაყოფად; ასევე, პროექტის ფარგლებში დაგეგმილი სამუშაოების განხორციელებისას მათზე გარემოსდცვითი და სოციალური ზედამხედველობის უზრუნველყოფის თაობაზე,

პროექტისთვის გამოყოფილი ფინანსური წყაროები ხელმისაწვდომი იქნება არსებული საზოგადოებრივი შენობების კეთილმოწყობისთვის (განახლების), რომლებშიც განთავსდება რამდენიმე რეგიონული ინოვაციის ჰაბი (RIHs) და მრავალი საზოგადოებრივი ინოვაციის ცენტრი (CICs). ეს შეიძლება იყოს ბიბლიოთეკის შენობები, სკოლები და სხვა მსგავს დაწესებულებები. იმ შემთხვევაში, თუ ამ შენობიდან რომელიმე აღმოჩნდება კულტურული/ისტორიული მნიშვნელობის/ღირებულების მქონე ნაგებობა, მაშინ საქართველოს ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემის (GENIE) პროექტისთვის ამოქმედდება და გამოყენებულ იქნება მსოფლიო ბანკის სამოქმედო პოლიტიკა OP/BP 4.11 - *ფიზიკური კულტურული რესურსები. შეაბამისად*, სავალდებულო იქნება წინამდებარე ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტით (ESMF) განსაზღვრული კონკრეტული პროცედურების დაცვა.

თავი 4. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შეფასება პროექტის პირველი კომპონენტის ფარგლებში

სარეაბილიტაციო სამუშაოების გარემოზე და სოციალური გარემოზე ზემოქმედების სკრინინგი:

პროექტი დააფინანსებს იმ არსებული შენობების რეაბილიტაციას, რომლებშიც განთავსდება CIC-ები და RIH-ები. თითოეული ინვესტიცია, რომელიც დაფინანსდება პროექტის ფარგლებში, უნდა უნდა ექცეოდეს გარემოსდაცვით "B"¹ კატეგორიაში. პროექტის ფინანსური მხარდაჭერა არ გავრცელდება ისეთ აქტივობებზე, რომლებიც გარემოსდაცვით "A"² კატეგორიას განეკუთვნება. საქართველოს ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემის (GENIE) პროექტი არ ამოქმედებს ბანკის სამოქმედო პოლიტიკას OP/BP 4.12 - *არანებაყოფლობით განსახლება*, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ მისი განხორციელების პროცესში მიწის საკუთრებისა და სარგებლობის უფლების დროებით ან მუდმივ ჩამორთმევას არ ექნება ადგილი და შესაბამისად, არ გამოიწვევს არავის საარსებო გარემოს ცვლილებას. სკრინინგის პროცედურა ასევე გამოავლენს, იქონიებს თუ არა პროექტი მიწით, შენობებით და სხვა ქონებით ფორმალური თუ არაფორმალური სარგებლობის უფლების შეზღუდვას და გაფილტრავს ასეთ ინვესტიციებს. პროექტი დააფინანსებს მხოლოდ ისეთ საინვესტიციო აქტივობებს, რომლებიც არ ითვალისწინებს რაიმე სახის იძულებით განსახლებას და მინიჭებული აქვთ გარემოსდაცვითი "B" კატეგორია. სწორედ ასეთ აქტივობებს მიეცემა შემდგომი განხორციელების უფლება.

**ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის დაგეგმვა
სარეაბილიტაციო სამუშაოებისთვის:**

მას შემდეგ, რაც საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტო (GITA) ადგილობრივ მუნიციპალიტეტთან და საჭიროებისამებრ დაქრავებულ დამოუკიდებელ ექსპერტთან ერთად გამოავლენს და შეარჩევს სტრატეგიულ ლოკაციას, დაგეგმილი სამუშაოებისთვის უნდა მომზადდეს ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმის (ESMP) სამუშაო ვერსია, მსოფლიო ბანკის მიერ *მცირე სამშენებლო და სარეაბილიტაციო აქტივობებისთვის* შემოთავაზებული შაბლონის გამოყენებით, რომელიც თან ერთვის მოცემულ დოკუმენტს (დანართი III). ESMP მოიცავს გარემოზე

¹ შემოთავაზებული აქტივობა მიეკუთვნება B კატეგორიას, თუ მისი პოტენციური უარყოფითი ზემოქმედება ადამიანზე ან ეკოლოგიურად მნიშვნელოვან სფეროებზე, მათ შორის ჭარბტენიან ტერიტორიებზე, ტყეებზე, სამოვრებზე და სხვა ბუნებრივ ჰაბიტატებზე გაცილებით ნაკლებია, ვიდრე კატეგორია A პროექტების შემთხვევაში. აღნიშნული ზემოქმედებანი შემოფარგლება საპროექტო მოედნით (საიტ-სპეციფიურია); მხოლოდ მცირე მათგანი შეიძლება იყოს შეუქცევადი; უმეტეს შემთხვევაში შემარბილებელი ღონისძიებები დაგეგმვა გაცოლებით იოლია ვიდრე A კატეგორიის პროექტებისთვის;

² შემოთავაზებული აქტივობა A კატეგორიას მიეკუთვნება იმ შემთხვევაში, თუ სავარაუდოდ მას თან ახლავს მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზემოქმედება გარემოზე, რომლებიც კომპლექსურობით და შეუქცევადობით ხასიათდებიან და/ან მათ მოცემულ შემთხვევაში ადგილი არ ქონიათ. ამ ზემოქმედების გავრცელების არეალი შეიძლება უფრო ვრცელი იყოს, ვიდრე ფიზიკური სამუშაოების არეალი ან ობიექტია.

ზემოქმედების შემარბილებელ ღწისძიებათა გეგმასა და გარემოზე ზემოქმედების მონიტორინგის გეგმას.

ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმის (ESMP) სამუშაო ვერსიას GITA განსახილველად და შესათანხმებლად წარუდგენს, მსოფლიო ბანკს, ბანკისგან თანხმობის მიღების შემდეგ ის გამოქვეყნდება საჯაროდ და განხილება დაინტერესებულ საზოგადოებასთან ერთად. ამის შემდეგ საზოგადოების წარმომადგენლების მხრიდან გამოთქმული შეეწინააღმდეგებისა და კომენტარების მიხედვით ESMP შესწორდება საბოლოო სახით და წარედგინება მსოფლიო ბანკს საბოლოო განხილვისათვის. ბანკის თანხმობის მიღების შემდეგ, დოკუმენტის საბოლოო ვერსია ხელახლა გასაჯაროვდება. GITA უზრუნველყოფს ESMP-ების ჩართვას სამშენებლო სამუშაოების ყველა სატენდერო დოკუმენტაციაში. სამშენებლო კომპანიებთან გაფორმებულ ხელშეკრულებებს თან უნდა ერთვის ESMP-ების საბოლოო ვერსიები. მშენებელი კონტრაქტორები ვალდებული არიან სამუშაოების განხორციელებისას დაიცვან ESMP-ის მოთხოვნები.

თავი 5. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შეფასება პროექტის მე-3 კომპონენტის ფარგლებში

ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების სკრინინგის პროცედურა წილობრივი გრანტების პროგრამისთვის:

პროცედურა შედგება შემდეგი საფეხურებისგან:

- სკრინინგი/შერჩევა
- განხილვა და დამტკიცება
- პირობითობა
- მონიტორინგი და ანგარიშგება

სკრინინგი:

თითოეულ საგრანტო განაცხადს თან უნდა ერთვოდეს ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების *შეფასებული კითხვარი*, რომელიც წარმოდგენილია ESMF-ის დანართი I-ის სახით. აპლიკანტებს მოეთხოვებათ გულახდილად და სწორად აღწერონ მათი საწარმოების გარემოსდაცვითი მოთხოვნების შესაბამისობა და შემოთავაზებული აქტივობების შესაძლო დადებითი და უარყოფითი ზემოქმედება ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე. საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს (GITA) გარემოსდაცვითი და სოციალური საკითხების სპეციალისტი იხილავს შევსებულ კითხვარებს და ლიცენზიის/ნებართვის ასლებს, რომლებიც თან ერთვის ანკეტას (კითხვარს), როგორც ამ ამ კითხვარში წარმოდგენილი ინფორმაციის დასაბუთება. იმ აპლიკანტების საწარმოებში, რომლებიც სავარაუდოდ აბინძურებენ ბუნებრივ გარემოს ან ადამიანის ჯანმრთელობას ან/და ბუნებრივ გარემოზე ზემოქმედების თვალსაზრისით რისკის შემცველია, წარმოდგენილი ინფორმაციის გადასამოწმებლად შეიძლება ჩატარდეს სავსე ვიზიტი. მსოფლიო ბანკის სამოქმედო პოლიტიკის OP/BP 4.01- *გარემოზე ზემოქმედების შეფასება* - მოთხოვნათა შესაბამისად, GITA საგრანტო განაცხადებს ანიჭებს შესაბამის კატეგორიას. შემდეგი სამი კატეგორიიდან ერთ-ერთს:

- **კატეგორია I** (დაბალი რისკი): საქმიანობები, რომლებიც ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ისეთ უმნიშვნელო ზემოქმედებას იწვევენ, რომ არ საჭიროებენ გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების ზომების შემდგომ გატარებას, მსოფლიო ბანკის გარემოსდაცვითი C კატეგორიას შესაბამეა. *I კატეგორიის საქმიანობებს დამატებითი უსაფრთხოების ღონისძიებების გატარება არ მოეთხოვებათ.*
- **კატეგორია II** (საშუალო რისკი): საქმიანობები, რომელთა მიერ გამოწვეული უარყოფითი ზემოქმედება ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ადვილად ამოიცინობა და რომელთა თავიდან ასაცილებლად ან/და შესარბილებლად შეიძლება გამოყენებულ იქნას სტანდარტული ღონისძიებები, მსოფლიო ბანკის გარემოსდაცვით B კატეგორიას შეესაბამება. *II კატეგორიის საქმიანობები ექვემდებარება ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის პროცესის წინასწარ*

დაგეგმვას, დადგენილი შემარბილებელი ღონისძიებების გატარებას და მათი განხორციელების მონიტორინგს.

- **კატეგორია III** (არ დაფინანსდება): საქმიანობები, რომლებმაც შესაძლოა გამოიწვიონ რთული, მნიშვნელოვანი ან შეუქცევადი ეკოლოგიური და სოციალური ზემოქმედება, რომლის მასშტაბის დადგენა სიღრმისეული კვლევების გარეშე რთულია, მსოფლიო ბანკის გარემოსდაცვითი A კატეგორიას შეესაბამება. ამავე კატეგორიას განეკუთვნება, ის საქმიანობები, რომლებიც მიწის გამოსყიდვას ან/და ფიზიკურ გადაადგილებას, ახალ მშენებლობას, პესტიციდების შეძენას ან/და გამოყენებას მოიცავს, აგრეთვე ის საქმიანობები, რომლებიც შეტანილია IFC აკრძალულ საქმიანობათა ნუსხაში (დანართი II). **III კატეგორიის საქმიანობები პროექტის ფარგლებში არ დაფინანსდება.**

საგრანტო განაცხადებისთვის, რომლებიც გარემოსდაცვით II კატეგორიას (მსოფლიო ბანკის გარემოსდაცვითი კატეგორია B) განეკუთვნებიან, საჭირო იქნება ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმის (ESMP) მომზადება. წინასწარ შერჩეულ აპლიკანტებს წარედგინებათ ინფორმაცია ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების სკრინინგის შედეგებისა და საქმიანობის კლასიფიკაციის შესახებ და საჭიროების შემთხვევაში მოეთხოვებათ ESMP-ის შემუშავება.

ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმების (ESMPs) განხილვა და დამტკიცება

საგრანტო პროგრამის ციკლის შემდგომ ეტაპზე GITA-ს წარედგინება სრული საგრანტო წინადადებები. საქმიანობის განაცხადს, რომელსაც სკრინინგის საფუძველზე მიენიჭება გარემოსდაცვითი II კატეგორია, თან უნდა ერთვოდეს ESMP, რომელსაც GITA-ს დახმარებით შეიმუშავენ აპლიკანტი. თუ განმცხადებელი უარს იტყვის ESMP-ს მომზადებაზე, საგრანტო განაცხადი აღარ განიხილება. ESMP-ს ხარისხის კონტროლი GITA-ს მიერ *სრული საგრანტო წინადადებების* განხილვისა და დამტკიცების შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს. ამასთანავე, ESMP შესათანხმებლად წარედგინება მსოფლიო ბანკს.

გრანტის მინიჭება

საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოსა (GITA) და გრანტის მიმღებს შორის გაფორმებული საგრანტო ხელშეკრულება, გარემოსდაცვითი B კატეგორიის აქტივობებისთვის, გრანტის მიმღებს ავალდებულებს სრულად დაიცვას ESMP-ის მოთხოვნები. ESMP თან დაერთვის აღნიშნულ საგრანტო ხელშეკრულებას. გრანტის მიმღების მიერ ESMP-ის მოთხოვნების გაუთვალისწინებლობა გამოიწვევს GITA-ს მხრიდან საჯარიმო სანქციების ამოქმედებას ან/და საგრანტო ხელშეკრულების შეწყვეტას. საგრანტო ხელშეკრულება შეწყდება იმ შემთხვევაში, თუ გრანტის მიმღები არ უზრუნველყოფს ზიანის გამოსასწორებელი ქმედებების გატარებას, რომელიც გამოიწვია საქმიანობის ESMP-ისთან შეუსაბამობამ და რომლის განხორციელებაც წინასწარ არის შეთანხმებული აღნიშნულ მხარეებს შორის.

ზედამხედველობა და მონიტორინგი

GITA განახორციელებს საგრანტო პროგრამის ფარგლებში დაფინანსებული საქმიანობების ზედამხედველობას. კერძოდ, ოფისში მოხდება გრანტის მიმღების მიერ საქმიანობის განხორციელების პროგრესის შესახებ წარმოდგენილი ანგარიშების განხილვა და შეთანხმება, ხოლო სამუშაოს პროგრესის გადამოწმების მიზნით განხორციელდება ადგილზე ვიზიტი და საქმიანობის სავსელე მონიტორინგი. ზედამხედველობა და მონიტორინგი გულისხმობს გრანტით დაფინანსებული პროექტებისთვის თვალყურის დევნებას მათი გარემოსდაცვითი და სოციალური შესაბამისობის უძრუნველყოფის მიზნით. გარემოსდაცვითი B კატეგორიის საქმიანობების შემთხვევაში მოხდება გრანტის მიმღებთა მიერ ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმის (ESMP) განხორციელების ყოველთვიური მონიტორინგი, ESMP-ზე თანდართული პროექტ-სპეციფიური მონიტორინგის გეგმების შესაბამისად. გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების საკითხების გამოვლენის შემთხვევაში, GITA გრანტის მიმღებს აძლევს ოფიციალურ გაფრთხილებას და ავალდებულებს მას, უზრუნველყოს ყოველთვიურ მონიტორინგის ანგარიშში მითითებული ზიანის გამოსასწორებელი ქმედებების გატარება, ასევე თვალყურს ადევნებს მათ განხორციელებას. იმ შემთხვევაში, თუ გრანტის მიმღები არ უზრუნველყოფს ამ აღდგენითი სამუშაოების გეგმის განხორციელებას, ამან შეიძლება გამოიწვიოს საჯარიმო სანქციები, რომლებიც წინასწარ იქნება გასაზღვრული GITA-სა და გრანტის მიმღებს შორის ხელმოწერილ საგრანტო ხელშეკრულების პირობებში.

თავი 6. ბუნებრივ და სოციალური გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედება

ბუნებრივ გარემოზე ზემოქმედება

შენობის კონსტრუქციული მდგრადობის გაუარესება

სარეაბილიტაციო სამუშაოებმა, სარეაბილიტაციოდ შერჩეული შენობის კონსტრუქციული მდგრადობის დეტალური შესწავლის გარეშე, შეიძლება ნაგებობის სტრუქტურული მდგრადობის გაუარესება გამოიწვიოს. უფრო მეტიც, თუ შერჩეული შენობა ზიანდება წყლის ზეგავლენით, გრუნტის წყლების მაღალი შემცველობის გამო, ან ნესტის/ტენიანობის გამომწვევი სხვა წყაროების ზეგავლენით, რომლებიც შეუმჩნეველი რჩება შენობების შერჩევის ეტაპზე, ამან შეიძლება გამოიწვიოს შენობის მდგომარეობის გაუარესება და სარეაბილიტაციო სამუშაოების დასრულების შემდეგ, ნაგებობა მალე დაუბრუნდეს თავდაპირველ მდგომარეობას.

უხარისხო სამშენებლო მასალების გამოყენება

შესაძლოა სამშენებლო სამუშაოების მწარმოებელმა კომპანიებმა შეიძინონ და სამუშაოებისთვის გამოიყენონ საეჭვო მომწოდებლებისგან შეძენილი სამშენებლო მასალები ან/და მეორადი მასალები. ასევე შესაძლოა გამოყენებულ იქნას ტოქსიკური სამშენებლო მასალები, როგორცაა აზბესტის შემცველი სახურავი და მილები, ტყვიის შემცველი საღებავები და სხვ.

უსაფრთხოების რისკები და მოძრაობის შეფერხება სამშენებლო მოედნის ირგვლივ

სამშენებლო ტექნიკისა და დანადგარების პარკირებამ, ასევე სამშენებლო მასალებისა და ნარჩენების განთავსებამ სამშენებლო მოედნის გარეთ, შეიძლება შეზღუდოს ადამიანების და ტრანსპორტის თავისუფალი გადაადგილება და წარმოქმნას უბედური შემთხვევების რისკი ფეხით მოსიარულეთათვის და იმ შენობებით მოსარგებლეებისათვის, რომლის სარეაბილიტაციო სამუშაოებიც მიმდინარეობს.

ისტორიულ/კულტურული ღირებულების დაკარგვა

იქიდან გამომდინარე, რომ პროექტის ფარგლებში დაფინანსდება არსებული საზოგადოებრივი შენობების სარეაბილიტაციო სამუშაოები, გამოირიცხებული არ არის, რომ საპროექტო შენობას გააჩნდეს გარკვეული ისტორიულ/კულტურული ღირებულება და ამის გამო სახელმწიფოს მხრიდან განსაკუთრებულად დაცულ ობიექტს წარმოადგენდეს. ასეთ შემთხვევაში, ნებისმიერი ტიპის სამუშაოების პროექტი უნდა შეთანხმდეს საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან (NACHP). ასევე შეიძლება საჭირო იყოს საპროექტო ტერიტორიაზე შესვლის სპეციალური ნებართვა ან/და NACHP-ის მხრიდან სამუშაოების ზედამხედველობა.

ხმაური, მტვერი და ვიბრაცია

შერჩეული შენობების სარეაბილიტაციო სამუშაოები სავარაუდოდ გამოიწვევს სხვადასხვა სახის უარყოფით ზემოქმედებას, რომლებიც დამახასიათებელია დასახლებულ პუნქტებში მიმდინარე მცირე მასშტაბის სამშენებლო სამუშაოებისთვის. აღნიშნული ზემოქმედება მოიცავს სამშენებლო ტექნიკის მუშაობისას წარმოქმნილ ხმაურს, მტვერს და ვიბრაციას.

სამშენებლო მოედანის და მიმდებარე ტერიტორიის დაბინძურება სამშენებლო ნარჩენებით

შენობების სარეაბილიტაციო სამუშაოების შედეგად მოსალოდნელია სამშენებლო ნარჩენების წარმოქმნა. ეს შეიძლება იყოს მიწის სამუშაოების წარმოებისას წარმოქმნილი ჭარბი მასალები, ჯართი, ნამსხვრევები, მცირე მოცულობით ტოქსიკური ნარჩენები (აზბესტის შემცველი გადახურვა, მანქანის და ტექნიკის ნახმარი ზეთები და ფილტრები და ა.შ.), შუშა, ხე და პოლიმერული მასალები. იმ შემთხვევაში, თუ არ მოხდება სხვადასხვა სახეობის ნარჩენების დროებითი და მუდმივი განთავსების მართებულად მართვა, ამან შეიძლება გამოიწვიოს სამშენებლო მოედანისა და მისი მიმდებარე ტერიტორიის დაბინძურება.

ჯანმრთელობის პროფესიული რისკები

შენობის შიგნით მომუშავე ადამიანების ფიზიკური დაზინების რისკები შეადგენს დაკავშირებული იყოს ტემპერატურის უკიდურეს მატებასთან (სიცხესთან), ტემპერატურის უკიდურეს კლებასთან (სიცივესთან), მტვერთან, ობთან და ხმაურთან. გადაჭარბებულმა ტემპერატურამ შეიძლება გამოიწვიოს სითბური დაკვრა, სითბური კრუნჩხვები, სითბური გამოფიტვა, სითბური გამონაყარი (ნასიცხი) და სხვა პრობლემები. უკიდურესმა სიცივემ კი შეიძლება გამოიწვიოს ჰიპოთერმია, რესპირატორული დაავადებები და ა.შ. მაღალი ხმაურის განმეორებითმა ზემოქმედებამ შეიძლება გამოიწვიოს მუდმივი, განუკურნებელი სმენის დაკარგვა და ტინიტუსი (მუდმივი ხმაურის შეგრძნება ყურებში). აზბესტის შემცველი მტვრის ჩასუნთქვამ და უაღრესად ტენიანი და ობიანი შენობის შიგნით ხანგრძლივმა მუშაობამ შეიძლება გამოიწვიოს სასუნთქი სისტემის მძიმე დაავადებები. სამშენებლო მოედანზე უსაფრთხოების წესების დაცვის გარეშე მუშაობამ, სამუშაო ფორმების და პირადი დამცავი აღჭურვილობის გამოუყენებლობამ, ასევე სამშენებლო ტექნიკასთან მუშაობის დადგენილი წესების დარღვევამ შეიძლება გამოიწვიოს ტრავმები და უზედური შემთხვევები სამუშაო ადგილზე.

ტერიტორიის ესთეტიკური იერსახის დარღვევა სამუშაოების დასრულების შემდეგ

იმ შემთხვევაში, თუ სარეაბილიტაციო სამუშაოები არასწორად დაიგეგმება და/ან განხორციელდება, არ მოხდება სამშენებლო მოედნის გაწმენდა ნარჩენი დაბინძურებისგან და აღდგენა პირვანდელ მდგომარეობამდე, ანდა, სამუშაოებისთვის მცენარეული საფარის მოხსნის აუცილებლობის შემთხვევაში,

აღარ მოხდება მათი შემდგომში აღდგენა სარეაბილიტაციო სამუშაოების ფარგლებში, მაშინ პროექტით გათვალისწინებულმა სამუშაოებმა შეიძლება გამოიწვიოს იმ საზოგადოებრივი შენობების და მათი მიმდებარე ტერიტორიების ესთეტიკური იერსახის დარღვევა, სადაც ჩატარდა აღნიშნული სარეაბილიტაციო სამუშაოები.

აღდგენილი შენობების ექსპლუატაცია და მოვლა-პატრონობა

საყოფაცხოვრებო ნარჩენების არასწორად მართვამ, ასევე გათბობისა და სანიტარული სისტემების არასწორმა ექსპლუატაციამ, იმ შენობებში, სადაც განთავსდება ინოვაციების ცენტრები (CICs) და რეგიონული ინოვაციების ჰაბები (RIHs), შეიძლება გამოიწვიოს როგორც შენობების შიდა გარემოს პირობების გაუარესება, ასევე მათი მიმდებარე ტერიტორიის დაბინძურება.

ბუნებრივი გარემოს და ჯანმრთელობის დაზიანება გრანტით დაფინანსებული საწარმოო ერთეულების მუშაობის შედეგად

საგრანტო პროგრამებმა შეიძლება ხელი შეუწყოს სხვადასხვა პროფილის ლაბორატორიების მუშაობას, ასევე მაღალტექნოლოგიური მოწყობილობების პროტოტიპების ან მათი საპილოტე რაოდენობის წარმოებას. ეს სამუშაოები შეიძლება იყოს დამაბინძურებელი და/ან თანამშრომლების ჯანმრთელობისთვის რისკის შემცველი.

სოციალური ზემოქმედება

კერძო საკუთრებაზე წვდომის შეზღუდვა

სარეაბილიტაციო სამუშაოების მსვლელობისას მშენებელმა კონტრაქტორმა შეიძლება კერძო მესაკუთრეებს შეუწყვიტოს ან შეუზღუდოს მათ საკუთრებაში არსებული ქონების ხელმისაწვდომობა, იმ შემთხვევაში, თუ ის მდებარეობს სამშენებლო მოედნის მახლობლად. აგრეთვე, სამშენებლო მასალების ან/და ნარჩენების კერძო საკუთრებაში არსებულ მიწის ნაკვეთზე დაყრის შემთხვევაში. ამავდროულად შეიძლება ადგილი ჰქონდეს სასოფლო-სამეურნეო ნარგავების/ნათესების, სარწყავი ან სადრენაჟე არხების შემთხვევით დაზიანებას.

თავი 7. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების შერბილება

გარემოზე ზემოქმედების შერბილება

რეაბილიტირებული შენობების სტრუქტურული მთლიანობის და მდგრადობის უზრუნველყოფა

სანამ მიღებულ იქნება გადაწყვეტილება, შემოთავაზებული შენობიდან რომლის რეაბილიტაცია ჩატადეს, აუცილებელია შემოწმდეს მისი სტრუქტურული მდგრადობა და მხოლოდ ამ კლევის შედეგებზე დაყრდნობით მოხდეს შესაბამისი ინვესტიციის დამტკიცება. გარდა ამისა, შემოთავაზებული შენობები უნდა შემოწმდეს, ხომ ემუქრება მათ დაზიანება წყლის ზეგავლენით. ეს შეიძლება გამოწვეულ იქნას გრუტის წყლების ჭარბი შემცველობით, მილებიდან წყლის გაჟონვის, დაზიანებული სახურავის და სხვა მიზეზების გამო. ამგვარი დაზიანების აღმოჩენის შემთხვევაში აუცილებელია სარეაბილიტაციო სამუშაოების პროექტში შეტანილ იქნას ამ ზიანის გამომწვევი მიზეზის აღმოფხვრის ღონისძიებები, ხოლო თუ რაიმე მიზეზის გამო ეს არ ხერხდება, მაშინ აღნიშნული შენობა ამოღებულ უნდა იქნას სარეაბილიტაციო შენობების ნუსხიდან.

სათანადო სამშენებლო მასალების გამოყენება

კონტრაქტორები ვალდებული არიან სამშენებლო მასალები ლიცენზირებული პროვაიდერებისგან შეიძინონ. ამ მასალების ტექნიკური სპეციფიკაციები და ხარისხი აუცილებლად უნდა აკმაყოფილებდეს პროექტის ხარჯთაღრიცხვაში მითითებულ მოთხოვნებს. მეორადი სამშენებლო მასალების შეძენა და გამოყენება მკაცრად იკრძალება.

სამშენებლო მოედნის დაცვა

სამშენებლო მოედნები უნდა შემოიღობოს (თუ კი შერჩეული შენობების გარშემო მიწის ნაკვეთები მანამდეც არ იყო შემოღობილი) და გაანთავსდეს სათანადო აბრები. უმეტეს შემთხვევაში განხორციელდება შენობების გარკვეული ნაწილის რეაბილიტაცია, ისე, რომ სხვა დანარჩენი ნაწილები გააგრძელებს ფუნქციონირებას. აღნიშნულ შემთხვევაში მნიშვნელოვანია, ბავშვებისა და მოზრდილების შენობის ფუნქციონირებად ნაწილში შესვლის უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით, მოხდეს შენობის სარეაბილიტაციო ნაწილის მოქმედი ნაწილისგან გამიჯვნა და შეიზღუდოს მასთან წვდომის შესაძლებლობა. სამშენებლო სამუშაოებმა არ უნდა შეზღუდოს ტრანსპორტის და ფეხით მოსიარულეთა თავისუფალი მოძრაობა სარეაბილიტაციო შენობების გარშემო, ამიტომ დაუშვებელია სამშენებლო ტრანსპორტის და დანადგარების განთავსება და სამშენებლო მასალების ან/და ნარჩენების დაყრა/დაწყობა სამშენებლო მოედნის შემოსაზღვრული ტერიტორიის გარეთ.

შენობების ისტორიული/კულტურული ღირებულების შენარჩუნება

იმ შემთხვევაში, თუ სარეაბილიტაციოდ შერჩეული შენობა კულტურული/ისტორიული მემკვიდრეობის დაცული ძეგლების ნუსხაშია შეტანილი, მაშინ სარეაბილიტაციო სამუშაოების პროექტი უნდა შეთანხმდეს საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნულ სააგენტოსთან (NACHP) და მოპოვებულ იქნას საპროექტო (ძეგლის) ტერიტორიაზე შესვლის ნებართვა.

მუშაობა დასახლებულ პუნქტებში

სამშენებლო მოედნის მიმდებარე ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის ზედმეტად შეწუხების თავიდან აცილების მიზნით აუცილებელია სამუშაო საათების ზუსტად დაცვა. აუცილებელია სამშენებლო ტექნიკა მუდმივად იყოს გამართულ/მუშა მდგომარეობაში, ასევე ხმაურის შემცირების მიზნით უნდა აიკრძალოს ძრავების უქმი მუშაობა. მშრალ ამინდში და ისეთი სამუშაოების შესრულებისას, რომლის დროსაც მტვრის ჭარბი რაოდენობა წარმოიქმნება, საჭირო იქნება სამშენებლო მოედნების პერიოდულად მორწყვა. ტრანსპორტისა და ფეხით მოსიარულეთა თავისუფალი და უსაფრთხო გადაადგილების უზრუნველყოფის მიზნით უნდა აიკრძალოს სამშენებლო ტექნიკისა და დანადგარების პარკირება და სამშენებლო მასალების ან/და ნარჩენების დაყრა/დაწყობა სამშენებლო მოედნის შემოსაზღვრული ტერიტორიის გარეთ.

სამუშაოები მოქმედ დაწესებულებებში

სარეაბილიტაციო სამუშაოების მოქმედ დაწესებულებებში დაგეგმვა და ორგანიზება ისე უნდა განხორციელდეს, რომ მინიმუმანდე შემცირდეს იმ უწყებების საქმიანობის შეზღუდვა, რომლებიც ამ შენობებშია განთავსებული და გამოირიცხოს აღნიშნულ დაწესებულებებში შემსვლელი ადამიანების ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის რისკები. ის საქმიანობები, რომელთა განხორციელებისას ყველაზე მეტი რაოდენობის ხმაური და მტვერი წარმოიქმნება ან შეიძლება თან ახლდეს სხვა ხელის შემშლელი ფაქტორები, უმჯობესია ჩატარდეს ისეთ დროს, როდესაც ეს შენობები დაკეტილია – არდადეგების, დღესასწაულების პერიოდში და ა.შ.

სამშენებლო მოედნის და მიმდებარე ტერიტორიის დაბინძურება სამშენებლო ნარჩენებით

სამშენებლო ტექნიკისა და დანადგარების ტექნიკური მომსახურება და საწვავით გამართვა სამშენებლო მოედნების გარეთ იწარმოებს. აკრძალულია სამშენებლო მოედანზე ისეთი სახიფათო ნარჩენების დაყრა, როგორიცაა სამშენებლო ტექნიკისა და დანადგარების მომსახურებისას წარმოქმნილი ნახშირი საბურავები, ზეთები და ფილტრები. სამშენებლო მასალები და ნარჩენები უნდა განთავსდეს სამშენებლო მოედნის სპეციალურად გამოყოფილ უბნებზე და პერიოდულად გატანილ იქნას ტერიტორიის გარეთ, მათი ჭარბი რაოდენობით დაგროვების თავიდან აცილების მიზნით. სამშენებლო მასალების და ნარჩენების ტრანსპორტირება უნდა განხორციელდეს გადახურული სატვირთო მანქანებით. სამშენებლო

ნარჩენები უნდა განთავსდეს ოფიციალურ სანიტარულ ნაგავსაყრელზე, თუკი ასეთი არსებობს სამშენებლო მოედნის მახლობლად, ანდა ისეთ ნაგავსაყრელზე, რომელიც ჩვეულებრივ გამოიყენება იმ დასახლებული პუნქტის მოსახლეობის მიერ, რომელშიც სამშენებლო სამუშაოები მიმდინარეობს. აღნიშნული შეიძლება განხორციელდეს ნარჩენების მართვის ეროვნული კომპანიის ხელმძღვანელობისა და ადგილობრივი ხელისუფლებისგან მიღებული თანხმობის საფუძველზე. სამუშაოთა მწარმოებლები უნდა მოწოდებული იყვნენ, მინიმუმადე შეამცირონ ნარჩენების წარმოქმნა და გადაამუშაონ ლითონისა და მერქნის ნარჩენები, მისი კონკრეტული ფრაქციები. GITA დაეხმარება სამუშაოების მწარმოებლებს სამშენებლო მანქანა/დანადგარების მომსახურებისას წარმოქმნილი სახიფათო ნარჩენების (ნახმარი ზეთები, აკუმულატორები და საბურავები) იმ საწარმოებზე გადაცემის ორგანიზებაში, რომლებიც ახორციელებენ მსგავსი სახიფათო ნარჩენების განთავსებას ან/და რეციკლირებას და გააჩნიათ შესაბამისი ნებართვა აღნიშნულ საქმიანობაზე.

მუშების ჯანმრთელობის რისკების მართვა

აუცილებელია მუშა-მოსამსახურეები მომარაგებულ იყვნენ უნიფორმებით და პირადი დამცავი აღჭურვილობით და მოეთხოვებოდეთ ამ უსაფრთხოების საშუალებების გამოყენება. პერსონალი, რომელიც მუშაობს კომპლექსურ სამშენებლო ტექნიკაზე, უნდა ქონდეს ლიცენზია ამ საქმიანობის განხორციელებაზე. ასევე აუცილებელია ყველა სამსენებლო მოედანზე პირველადი სამედიცინო დახმარების და ხანძარსაწინააღმდეგო კომპლექტების მომარაგება. მუშები და პერსონალი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს უსაფრთხო სასმელი წყლითა და სანიტარული საშუალებებით.

ადგილის ესთეტიკური იერსახის გაუარესება მუშაობის დასრულების შემდეგ

რეაბილიტირებული შენობების მიღება-ჩაბარება შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც მისი მიმდებარე ტერიტორია გაიწმინდება სამშენებლო და საყოფაცხოვრებო ნარჩენებისგან და შენობის გარშემო დაზიანებული დეკორატიული მცენარეების არსებობის შემთხვევაში, მოხდება მათი აღდგენა თავდაპირველ მდგომარეობამდე.

არსებული ბუნებრივი გარემოს და ჯანმრთელობის დაზიანება გრანტით დაფინანსებული საწარმოო ერთეულების მუშაობის შედეგად

GITA საგრანტო განცხადებებს განიხილავს პროცედურების შესაბამისად, რომელიც ითვალისწინებს ბუნებრივი გარემოს და ჯანმრთელობის იმ საფრთხეების მინიმუმამდე შემცირებას, რომლებიც მოსალოდნელია ან შეიძლება გამოწვეულ იქნას გრანტით დაფინანსებული საქმიანობების შედეგად. განცხადებების სკრინინგის ეტაპზე, გარემოსდაცვითი A კატეგორიის ყველა პროექტი, ასევე ის პროექტები, რომლებიც IFC-ის დაუშვებელ საქმიანობათა სიაში ხვდება (დანართი II) უარყოფილი იქნება. გრანტი არ გაიცემა იმ საწარმოებზე, რომლებზეც რეგისტრირებულია მიმდინარე გარემოსდაცვითი ვალდებულებები, ასევე იმ საწარმოებზე, რომლებსაც არ

გააჩნიათ ყველა საჭირო ლიცენზია და ნებართვა მიმდინარე საქმიანობებზე. აპლიკანტებს მოეთხოვებათ ESMP-ების მომზადება, თუ მათი პროექტები კლასიფიცირდება გარემოსდაცვით B კატეგორიად. GITA B კატეგორიის საქმიანობებს განხორციელების ეტაპზე გაუწევს ზედამხედველობას გარემოსდაცვითი მონიტორინგის გეგმის შესაბამისად (დანართი IV).

რეაბილიტირებული შენობის ექსპლუატაცია

საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო (GITA) დაიქირავებს საზოგადოებრივი ინოვაციების ცენტრების (CICs) და რეგიონული ინოვაციების ჰაბების (RIHs) მენეჯერებს, რათა ხელი შეუწყოს CIC-ებისა და RIH-ების ინსტიტუციურ განვითარებას. ეს მენეჯერები და ბიზნესები, რომლებიც განთავსდება რეაბილიტირებულ შენობებში, ევალებათ ამ შენობების სათანადო მოვლა-პატრონობა. კერძოდ, შიდა კომუნიკაციების მომსახურება, საყოფაცხოვრებო ნარჩენების განკარგვა და შესაძლო მცირე დაზიანების დროული გამოსწორება.

სოციალური ზემოქმედების შერბილება

კერძო საკუთრებაზე წვდომის შეზღუდვა

იმ ზემოქმედების შესარბილებლად, რომელიც ეხება კერძო საკუთრებაზე წვდომას, საჭიროა სპეციალური სამუშაო ზონების განსაზღვრა. აღნიშნული მოიცავს ნარჩენების განთავსებისთვის პერიფერიული ზონების გამოყოფას და სამშენებლო ტექნიკის პარკირების ადგილების შემოსაზღვრას. სამუშაო ზონების შემოსაზღვრა მოხდება სპეციალური ბარიერებით, ხოლო თვალსაჩინო ადგილებზე გაკეთდება აზრები და მოეწყობა საინფორმაციო დაფები.

თავი 8. საჯარო კონსულტაცია

საჯარო კონსულტაციები ჩატარდება იმ დასახლებული პუნქტების და შენობების შერჩევის პროცესში, სადაც მოხდება ინოვაციების ცენტრების (CICs) და რეგიონული ინოვაციების ჰაბების (RIHs) მოწყობა. GENIE პროექტის შემუშავებისა და განხორციელების პროცესში საჯარო კონსულტაციების წარმოების ყველა ასპექტი გათვალისწინებული იქნება *GENIE პროექტის სამოქმედო სახელმძღვანელოში*. ეს თავი ეხება დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციებს, კონკრეტულად კი ამ პროექტის ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მოსალოდნელ შედეგებთან დაკავშირებით.

წარმოდგენილი ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტის (ESMF) სამუშაო ვერსია განხილულ და შეთანხმებულ იქნა მსოფლიო ბანკის მიერ. აღნიშნული დოკუმენტის ქართული და ინგლისური ვერსიები საჯაროდ გამოქვეყნდა საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს (GITA) ვებ-გვერდის მეშვეობით. პროექტის, მისი განხორციელების გარემოსდაცვითი მექანიზმების, ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე მოსალოდნელი ზემოქმედების და წინამდებარე ჩარჩო დოკუმენტის გაცნობის მიზნით სააგენტოს ორგანიზებით გაიმართა საკონსულტაციო შეხვედრა დაინტერესებულ მხარეებთან. შეხვედრაზე პასუხი გაეცა რამდენიმე შეკითხვას, რომლებიც ძირითადად განხილული საკითხების დასაზუსტებლად დაისვა. მონაწილეებს ეთხოვათ კომენტარებისა და ტექნიკური საკითხების დადგენილ ვადაში სააგენტოსთვის წარდგენა ელექტრონულად (მეილით). სამთავრობო და არასამთავრობო დაწესებულებების, ასევე ბიზნეს-სექტორის წარმომადგენლებმა საკუთარი შენიშვნები და მოსაზრებები ESMF-თან დაკავშირებით წარუდგინეს სააგენტოს. მიღებული გამოხმაურების საფუძველზე შესწორდა ეროვნული გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის მიმოხილვის შესაბამისი ნაწილი და გაკეთდა მინიშნება ნარჩენების კოდექსთან დაკავშირებით; გაფართოვდა სამშენებლო ნარჩენებით დაბინძურების შემარბილებელი ღონისძიებების ნაწილი; ასევე, შესწორდა პროექტის მესამე კომპონენტის საგრანტო განცხადებების განხილვის პროცესში გასახორციელებელი გარემოსდაცვითი პროცედურების ნაწილი. ESMF-ის საჯარო საკონსულტაციო შეხვედრის ოქმი თან ერთვის წინამდებარე ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტს (ESMF) (დანართი V).

ESMF დოკუმენტი ხელახლა გასაჯაროვდება GITA-ს ვებ-გვერდის მეშვეობით ქართულ და ინგლისურ ენებზე. ESMF ასევე გამოქვეყნდება მსოფლიო ბანკის ელექტრონულ მონაცემთა ბაზაში.

შენობების რეაბილიტაციისა და საგრანტო პროექტებისთვის მომზადებული ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმების სამუშაო ვერსიები საჯაროდ გამოქვეყნდება საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს (GITA) ვებ-გვერდის მეშვეობით, ქართულ და ინგლისურ ენებზე, მას შემდეგ რაც მათ განიხილავს და შეთანხმებს მსოფლიო ბანკი. დოკუმენტების ნაბეჭდი ქართული ვერსიები კი განთავსდება სკოლებში, ბიბლიოთეკებში, ან სხვა დაწესებულებებში, რომელებიც ფუნქციონირებს CIC-ისა ან RIH-ისთვის შერჩეულ შენობებში. განცხადება, რომელშიც მითითებული იქნება ინფორმაცია დაგეგმილი სამუშაოების მიზნებისა და ხანგრძლივობის, ასევე, ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმის სამუშაო ვერსიების ხელმისაწვდომობისა და ამ დოკუმენტების დაინტერესებული პირების მიერ განხილვის ვადების შესახებ,

უნდა გამოკრულ იქნას შერჩეული შენობის წინა მხარეს. სააგენტომ ადგილობრივ თვითმმართველობებთან და შერჩეულ შენობებში განთავსებული უწყებების ხელმძღვანელობასთან კონსულტაციების გზით უნდა შეიმუშაოს ოპტიმალური მეთოდოლოგია, რათა განხილვის პროცესში უზრუნველყოფილ იქნას დაინტერესებული მხარეების მაქსიმალური ჩართულობა და უკუკავშირი/გამოხმა-ურება ESMP-ის სამუშაო ვერსიასთან დაკავშირებით. კითხვები და კომენტარები მიიღება წერილობით, ელექტრონული სახით ან ფოსტით, შერჩეულ შენობებში მოქმედი დაწესებულებების ადმინისტრაციის მიერ, ასევე GITA-ს მიერ როგორც ელექტრონული ფოსტით, ასევე GITA-ს ვებგვერდზე სპეციალურად შემუშავებული ინტერფეისის მეშვეობით. ამასთანავე, ზემოთ ჩამოთვლილ პროცედურებთან ერთად, პარალელურად ან დამოუკიდებლად, GITA გამართავს საჯარო კონსულტაციას. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, განცხადება ESMP-ის ხელმისაწვდომობის შესახებ ასევე უნდა შეიცავდეს ინფორმაციას საკონსულტაციო შეხვედრის ადგილის თარიღისა და დროის შესახებ.

GITA უზრუნველყოფს შესაბამისი დოკუმენტაციის მომზადებას, რომელშიც ასახული იქნება საჯარო საკონსულტაციო შეხვედრების წარმოების პროცესები, კერძოდ, დოკუმენტის გასაჯაროებისა და დაინტერესებულ მხარეთაგან მიღებული უკუკავშირის დეტალები, მონაწილეების/შენიშვნების ავტორების სია, ფოტომასალა და მიღებული კომენტარების/შეკითხვების და მათზე გაცემული პასუხების შეჯამება. საჯარო საკონსულტაციო შეხვედრის ამსახველი დოკუმენტაცია თან უნდა დაერთოს იმ დოკუმენტს, რომლისაც ეხებოდა ეს საჯარო კონსულტაცია. ასევე, საზოგადოებისგან მიღებული კომენტარების/შენიშვნების საფუძველზე საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს (GITA) შეუძლია ცვლილებები შეიტანოს ამ ჩარჩო დოკუმენტებით განსაზღვრული დოკუმენტების სამუშაო ვერსიებში. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმის (ESMP) განახლებული ვერსიები განახილველად წარედგინება მსოფლიო ბანკს და მათგან თანხმობის მიღების შემდეგ დოკუმენტების საბოლოო ვერსიები, ქართულ და ინგლისურ ენებზე, ხელმეორედ ქვეყნდება საჯაროდ GITA-ს ვებ-გვერდის მეშვეობით.

თუ პროექტის მე-3 კომპონენტის ფარგლებში, გრანტით დაფინანსებული საქმიანობა ESMP შემუშავებას მოითხოვს, მისი სამუშაო ვარიანტი GITA-ს და მსოფლიო ბანკის მიერ განხილვის და შეთანხმების შემდეგ ქვეყნდება სააგენტოს ვებ-გვერდზე. აღნიშნული დოკუმენტების საჯარო კონსულტაციები უნდა წარიმართოს იგივენაირად, როგორც ეს ზემოთ იყო აღწერილი, პროექტის პირველი კომპონენტის ფარგლებში გათვალისწინებული საქმიანობებისთვის.

თავი 9. ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მონიტორინგი და ანგარიშგება

საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო (GITA) პასუხისმგებელია აწარმოოს საქართველოს ეროვნული ინოვაციური ეკოსისტემის (GENIE) პროექტით დაფინანსებულ ყველა ფიზიკური სამუშაოს შესაბამისობის მონიტორინგი გარემოსდაცვით და სოციალურ მოთხოვნებთან. სააგენტო ამ ფუნქციას შეასრულებს მისი შიდა რესურსების გამოყენებით, ცალკეული გარემოსდაცვითი ან/და სოციალური უსაფრთხოების კონსულტანტების დახმარებით, რომელთაც საჭიროების მიხედვით დაიქირავენ და დაქირავებული კონსულტანტის - ტექნიკური ზედამხედველის მეშვეობით. ტექნიკური ზედამხედველის ტექნიკური დავალების ამოცანები, სხვა დანარჩენთან ერთად უნდა მოიცავდეს გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების პოლიტიკის მოთხოვნების დაცვის ზედამხედველობას. ეს გულისხმობს ყოველთვის საველე ვიზიტებს ყველა აქტიურ სამუშაო მოედანზე და გარემოსდაცვითი მონიტორინგის ყოველთვის საველე ანგარიშების მომზადებას. მონიტორინგისას საკონტოროლო საკითხების ჩამონათვალი ნიმუშის სახით თან ერთვის წინამდებარე ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტს (ESMF) (დანართი IV). შევსებულ საკონტოროლო ჩამონათვალს უნდა დაერთოს ფოტომასალა. ტექნიკური ზედამხედველის მიერ ESMP-თან მნიშვნელოვანი შეუსაბამობის, ან ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე მიყენებული მატერიალური ზიანის აღმოჩენის შემთხვევაში ზედამხედველი მაკორექტირებელი ქმედებების შესახებ რეკომენდაციებს დაუყოვნებლივ წარუდგენს სააგენტოს ხელმძღვანელობას. ასევე, მათ შესახებ დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს მსოფლიო ბანკსაც. სააგენტოს გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების თანამშრომლები და ტექნიკური ზედამხედველი მეთვალყურეობას გაუწევენ მაკორექტირებელი ღონისძიებების განხორციელებას და დოკუმენტურად გააფორმებენ შედეგებს.

სააგენტოს მიერ საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსთვის და მსოფლიო ბანკისთვის წარსადგენად მომზადებული თითოეული პროექტის პროგრესის შესახებ ანგარიში უნდა მოიცავდეს თავს, ამ პროექტების გარემოსდაცვითი და სოციალური უსაფრთხოების პოლიტიკის მოთხოვნებთან შესაბამისობის შესახებ. ამ თავში წარმოდგენილი იქნება გარემოსდაცვითი და სოციალური მონიტორინგის შედეგების ანალიტიკური შეჯამება საანგარიშო პერიოდისთვის, მათ შორის ინფორმაცია წარმოჭრილ პრობლემატურ საკითხებზე, კონტრაქტორებისთვის მიცემული რეკომენდაციები და მითითებები, წინა საანგარიშო პერიოდში დაწყებული გამოსასწორებელი ღონისძიებების განხორციელების სტატუსი და ტექნიკური ზედამხედველის მიერ ჩატარებული გარემოსდაცვითი და სოციალური მონიტორინგის ხარისხის შეფასება.

თავი 10. საჩივრების განხილვის მექანიზმი

თუ თემებსა და კერძო პირებს მიაჩნიათ, რომ მსოფლიო ბანკის მხარდაჭერით მიმდინარე პროექტმა მათზე უარყოფითად იმოქმედა, შეუძლიათ საჩივარი წარუდგინონ სააგენტოს, რომელიც განხილვას პროექტის დონეზე მოქმედი „დავების განხილვის პროცედურების“ შესაბამისად, ან მსოფლიო ბანკის საჩივრების განხილვის სამსახურს (GRS). GRS ემსახურება მიღებული საჩივრების დროულად განხილვას და პროექტთან მიმართებაში წამოჭრილი პრობლემების დროულ გადაწყვეტას. პროექტის ზეგავლენის ქვეშ მყოფ თემებს და კერძო პირებს შეუძლიათ საჩივარი წარუდგინონ მსოფლიო ბანკის დამოუკიდებელ საინსპექციო პანელს, რომელიც შეისწავლის და დაადგენს, ზიანი ხომ არ გამოიწვია, ან ხომ არ შეიძლება გამოიწვიოს მსოფლიო ბანკის მხრიდან მისსავე სამოქმედო პოლიტიკისა და პროცედურების მოთხოვნების დარღვევამ. საჩივრების წარდგენა შეიძლება ნებისმიერ დროს, მას შემდეგ რაც მსოფლიო ბანკს უშუალოდ ეცნობება ამ პრობლემის შესახებ და ბანკის ხელმძღვანელობას მიეცამა რეაგირების შესაძლებლობა. მსოფლიო ბანკის კორპორატიული GRS-თვის საჩივრის წარდგენის შესახებ ინფორმაცია იხილეთ <http://www.worldbank.org/GRS>. მსოფლიო ბანკის დამოუკიდებელი საინსპექციო პანელისთვის საჩივრის წარდგენის შესახებ ინფორმაცია იხილეთ <http://www.inspectionpanel.org>

ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტო უზრუნველყოფს, მისთვის წარდგენილი საჩივრის განხილვას, საკითხის დეტალურ შესწავლას და მასზე პასუხის დროულად გაცემას, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი სტანდარტების შესაბამისად, ერთ თვემდე ვადაში. სააგენტოსთვის საჩივრების წარდგენის გზებისა და საშუალებების უზრუნველყოფისა და გამარტივების მიზნით შეიქმნება ელექტრონული ფოსტის მისამართი esmf@gita.gov.ge. ეს ინსტრუმენტი უზრუნველყოფს სწრაფ და ოფიციალურ საკომუნიკაციო კავშირს. GITA-ში იწარმოებს ელექტრონული ფოსტის კონტროლი და თითოეული კონკრეტულ შემთხვევას მიეცემა მსვლელობა, განსახილველი საკითხის საქმისწარმოებზე უფლებამოსილი პირისთვის გადაცემის ჩათვლით.

საჩივრები მიღების მიზნით კომუნიკაციის მეორე მნიშვნელოვანი საშუალება იქნება GITA-ს ტელეფონი. ეს უკანასკნელი ხელს შეუწყობს ყველა იმ პირთან კომუნიკაციას, რომლებსაც არ აქვთ მეილით კონტაქტის საშუალება. იგივე პირი, ვინც პასუხისმგებელი იქნება მეილების კონტროლზე, უზრუნველყოფს ყველა კომენტარისა და საჩივრის ჩანიშვნას. ასევე, ყველა მიღებული გამოხმაურების განხილვის პროცესის კონტროლის მიზნით შეიქმნება მონაცემთა ბაზა.

ზოგიერთი საჩივარი შეიძლება პირდაპირ საქართველოს სასამართლოს წარედგინოს. ამ შემთხვევაში, აღნიშნული პროცედურა წარმართება საქართველოს საპროცესო კანონმდებლობის შესაბამისად. მოთხოვნის შემთხვევაში სააგენტო სასამართლოს წარუდგენს ახსნა-განმარტებებს, ან სხვა დამატებით დოკუმენტაციას.

დანართები

- დანართი I: ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების კითხვარი
წილობრივი გრანტებისთვის
- დანართი II: IFC-ის დაუშვებელ საქმიანობათა სია
- დანართი III: ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის
საკონტროლო ჩამონათვალი მცირე სამშენებლო და
სარეაბილიტაციო სამუშაოებისთვის
- დანართი IV: სამუშაოების სავსელე გარემოდაცვითი მონიტორინგის
საკონტროლო ჩამონათვალი
- დანართი V: საჯარო საკონსულტაციო შეხვედრის ოქმი

დანართი I

**ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების საკონტროლო
ჩამონათვალი – კითხვარი წილობრივი გრანტებისთვის**

ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების საკონტროლო ჩამონათვალი – კითხვარი (ივსება საგრანტო კონკურსში მონაწილეობის მსურველების მიერ)			
პროექტის დასახელება:			
ქალაქი / მუნიციპალიტეტი:			
აპლიკანტის სახელი:			
კონტაქტი:			
კრიტერიუმები	დიახ	არა	კომენტარები
ფლობს თუ არა არსებული საწარმო ეროვნული კანონმდებლობით გათვალისწინებულ და მოქმედ საქმიანობის ნებართვას, გარემოსდაცვითი ნებართვას, ლიცენზიებს და თანხმობას (მაგ.შენობის/მიწის რეგისტრაციის დოკუმენტები, ოპერირების / სარგებლობის ლიცენზია, წყალაღების ნებართვა და ა.შ.)? <i>დაურთეთ ასლი ასეთის არსებობის შემთხვევაში.</i>			
განეკუთვნება თუ არა შემოთავაზებული საქმიანობა იმ საქმიანობებს, რისთვისაც ეს ნებართვა გაიცა?			
საჭიროა თუ არა არსებული საწარმოსთვის საქართველოს ბუნებრივი ზემოქმედების წესების დაცვა აირების ემისიასა და ჩამდინარე წყლების ჩაშვებასთან დაკავშირებით? <i>დაურთეთ ასლი ასეთის არსებობის შემთხვევაში.</i> აქვს თუ არა საწარმოს საჭირო შეთანხმებები დამაბინძურებლის კონცენტრაციის შესახებ? <i>დაურთეთ ასლი ასეთის არსებობის შემთხვევაში.</i>			
გაქვთ თუ არა რაიმე მნიშვნელოვანი ეკოლოგიური გადასახადი, ჯარიმა, სასჯელი ან სხვა გარემოსდაცვითი ვალდებულებები (მაგ. მიმდინარე სამართალწარმოება, მათ შორის გარემოსდაცვის საკითხებზე და ა.შ.)?			
ყოფილა თუ არა რაიმე საჩივარი ადგილობრივი მოსახლეობისგან ან არასამთავრობო ორგანიზაციებისგან მიყენებული ზიანის თაობაზე			

არსებული საწარმოს მუშაობის პროცესში? თუ ასეთი არსებობს,, რა ზომები იქნა მიღებული ამ საკითხის გამოსასწორებლად და როგორ მოხდა დაზარალებულ მხარესთან კომუნიკაცია?			
შეთავაზებული აქტივობა			
დაგეგმილი საქმიანობები მოითხოვს თუ არა: • კერძო მიწის გამოსყიდვას • კერძო საკუთრების ხელყოფას • ადამიანების ფიზიკურ გადაადგილებას/გადასახლებას • საარსებო შემოსავლებზე ზემოქმედებას			
საქმიანობას შედეგად მოჰყვება თუ არა ჩამდინარე წყლების წარმოქმნა, რასაც შეიძლება დაჭირდეს ოფიციალური შეთანხმება ჩაშვებული დამაბინძურებელი ნივთიერებების დასაშვებ კონცენტრაციაზე?			
საქმიანობის შედეგად მოჰყვება თუ არა მავნე აირების წარმოქმნა, რომელთა ატმოსფერულ ჰაერში გაფრქვევას შეიძლება დაჭირდეს ოფიციალური შეთანხმება დამაბინძურებელი ნივთიერებების დასაშვებ კონცენტრაციაზე?			
გამოიწვევს თუ არა საქმიანობა ხმაურის ისეთი დონეების წარმოქმნას, რომელიც მოითხოვს საკონტროლო ღონიძიებების გატარებას, საქართველოს დადგენილ სტანდარტებთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად? იმოქმედებს თუ არა ხმაური განსაკუთრებით სენსიტიურ რეცეპტორებზე (ბუნებრივი ჰაბიტატები, საავადმყოფოები, სკოლები, ადგილობრივი დასახლებული ცენტრები)?			
საქმიანობა ხომ არ მოიხმარს/გამოიყენებს/ შეინახავს ან აწარმოებს ისეთ საშიშ მასალებს, რომლებიც: • საჭიროებს სპეციალურ ლიცენზიებს • საჭიროებს სპეცირად მომზადებულ პერსონალს			
საქმიანობის შედეგად მოხდება თუ არა მყარი ნარჩენების დაგროვება, გარდა ჩვეულებრივი საყოფაცხოვრებო ნარჩენებისა? (ეს შეიძლება მოიცავდეს, მაგრამ არ შემოიფარგლება, ცხოველური წარმოშობის ორგანულ ნარჩენებს, სამედიცინო ნარჩენებს, აალებად მასალებს და ა.შ.)			

ეს საქმიანობა ხომ არ განხორციელდება დაცული ტერიტორიების, რეკრეაციული ზონების / კურორტების სიახლოვეს?			
ეს საქმიანობა ხომ არ განხორციელდება ისტორიული / კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სიახლოვეს?			
საქმიანობა ხომ არ მოიცავს ცოცხალი ორგანიზმების (მაგ ნერგი, მწერები, ცხოველები) ან გმო-ს იმპორტს?			
არსებობს თუ არა ამ საქმიანობასთან დაკავშირებული სხვა ასპექტები, რომლებიც ჩვეულებრივი ოპერირების დროს ან სპეციალურ პირობებში რისკს შეუქმნის მოსახლეობას ან შეიძლება უსიამოვნოდ (შემაწუხებლად) ჩაითვალოს?			

დანართი II

IFC-ის დაუშვებელ საქმიანობათა სია

- ისეთი პროდუქტის ან საქმიანობის წარმოება ან ვაჭრობა, რომელიც უკანონოდ ითვლება მასპინძელი ქვეყნის კანონმდებლობით, რეგულაციებით, ან საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და შეთანხმებებით, ან ექვემდებარება საერთაშორისო აკრძალვას, როგორცაა მედიკამენტები, პესტიციდები/პერბიციდები, ოზონდამშლელი ნივთიერებები, პოლიქლორირებული ბიფენილები (PCBs), ველური ბუნება ან პროდუქტები, რომლებიც რეგულირდება CITES-ით.
- იარაღის ან საბრძოლო მასალის წარმოება ან ვაჭრობა
- ალკოჰოლური სასმელების (გარდა ლუდისა და ღვინის) წარმოება ან ვაჭრობა
- თამბაქოს წარმოება ან ვაჭრობა
- აზარტული თამაშები, კაზინო და ანალოგიური საწარმოები
- რადიოაქტიური მასალების (ეს არ ვრცელდება სამედიცინო აღჭურვილობის, ხარისხის კონტროლის (საზომი) აპარატურის და ისეთი ტექნიკის შეძენაზე, სადაც IFC მიიჩნევს, რომ რადიოაქტიური წყარო არის უმნიშვნელოდ მცირე ან/და ადეკვატურად დაცული) წარმოება ან ვაჭრობა.
- არაშეკავშირებული აზბესტის ბოჭკოების წარმოება ან ვაჭრობა. ეს არ ეხება შეკავშირებული აზბესტის ცემენტის ფურცლის შეძენას და გამოყენებას, სადაც აზბესტის შემცველობა 20%-ზე ნაკლებია.
- გადასაგდები ბადით თევზაობა საზღვაო აკვატორიაში თუ ბადის სიგრძე აღემატება 2.5 კილომეტრს.
- იძულებითი ან არასრულწლოვანთა 1 საზიანო ან ექსპლუატატორული შრომის შემცველი წარმოება ან საქმიანობა
- კომერციული მიზნით ხის ჭრის ოპერაციები ბუნებრივ ტროპიკულ ტენიან ტყეებში
- ხისა და სხვა სატყეო მასალების წარმოება ან ვაჭრობა, მდგრადი განვითარების პრინციპით მართვადი ტყის რესურსების გარდა,
- საშიში ქიმიური ნივთიერებების მნიშვნელოვანი მოცულობის წარმოება, შენახვა ან ვაჭრობა, ან ტრანსპორტირება, ან საშიში ქიმიური ნივთიერებების კომერციული მასშტაბით გამოყენება (მათ შორის ბენზინი, ნავთი და სხვა ნავთობპროდუქტები).

დანართი III

ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმის (ESMP) ჩამონათვალი მცირე სარეაბილიტაციო სამუშაოებისთვის

ზოგადი სახელმძღვანელო მითითებები გარემოსდაცვითი მართვის საკონტროლო ჩამონათვალის გამოყენებისათვის:

დაბალი რისკის აქტივობებისათვის, როგორცაა სარეაბილიტაციო სამუშაოები. საკონტროლო ჩამონათვალის ტიპის ფორმატი შემუშავებულ იქნა „სანიმუშო კარგი პრაქტიკის“ წარმოსადგენად და იმ მიზნით, რომ მისი ფორმატი იყოს მარტივი, მომხმარებლისთვის მოსახერხებელი და უსაფრთხოების მოთხოვნებთან თავსებადი.

ESMP საკონტროლო ჩამონათვალის ტიპის ფორმატის მიზანია მოიცვას ტიპური შემარბილებელი მიდგომები იმ სამშენებლო კონტრაქტებისადმი, რომლებიც მცირე ზომის, ლოკალიზებულ ზემოქმედებას ითვალისწინებს. მიჩნეულია, რომ ეს ფორმატი მოიცავს ESMP-ის იმ ძირითად ელემენტებს, რომელიც აუცილებელია მსოფლიო ბანკის გარემოს შეფასების მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველსაყოფად, როგორც ამას ითვალისწინებს OP/BP 4.01. მოცემული საკონტროლო ჩამონათვალი მცირე მოცულობის მშენებლობების განმახორციელებლების მიერ, შეიძლება გამოყენებული იქნას, როგორც სახელმძღვანელო მითითებები და წარმოადგენს იმ კონტრაქტორების სატენდერო დოკუმენტაციის განუყოფელ ნაწილს, რომლებიც ბანკის მიერ დაფინანსებულ პროექტებში მცირე მასშტაბის სამშენებლო სამუშაოებს ასრულებენ.

საკონტროლო ჩამონათვალი სამი ნაწილისგან შედგება:

ნაწილი 1 აღწერითი ხასიათისაა, რომელიც ახასიათებს პროექტს და კონკრეტულად აღწერს ინსტიტუციონალურ და საკანონმდებლო ასპექტებს, პროექტის ტექნიკურ შინაარსს, შესაძლებლობების გაძლიერების პროგრამის პოტენციურ საჭიროებას და საჯარო კონსულტაციების პროცესის აღწერას. მოცემული ნაწილის რაოდენობა უნდა იყოს ორ გვერდამდე. საჭიროების შემთხვევაში მოცემულ ნაწილს თან უნდა დაერთოს დანართები დამატებითი ინფორმაციისთვის.

ნაწილი 2 მოიცავს გარემოს დაცვითი და სოციალური სკრინინგის საკონტროლო ჩამონათვალს, სადაც მოსალოდნელი აქტივობები და გარემოზე ზემოქმედების პოტენციური საკითხები მოინიშნება მარტივად, „დიახ/არა“ ფორმატით. თუ რომელიმე მოცემული ქმედება/საკითხი აქტიურდება "დიახ" მონიშვნით, მაშინ გადამისამართება ხდება ქვემოთ მოყვანილი ცხრილის შესაბამის ნაწილზე, რომელიც შეიცავს გარკვევით ჩამოყალიბებულ მართვისა და ზემოქმედების შემცირების ღონისძიებებს.

ნაწილი 3 წარმოადგენს პროექტის მშენებლობისა და განხორციელების პროცესში აქტივობების მონიტორინგის გეგმას. მისი ფორმატი ასევე შეესაბამება „ბ“ კატეგორიის პროექტების EMPs-თვის განსაზღვრულ ბანკის სტანდარტულ მოთხოვნებს. მოცემული საკონტროლო ჩამონათვალის ნაწილი 2 და 3 შეტანილი უნდა იქნას კონტრაქტორების სატენდერო დოკუმენტებში, შეფასდეს ტენდერის პროცესში და სამუშაოების მიმდინარეობისას განხორციელდეს მკაცრი კონტროლი მათ შესრულებაზე.

შემაღგენლობა

- A) ზოგადი ინფორმაცია პროექტის და ადგილის შესახებ
- B) უსაფრთხოების ინფორმაცია
- C) შემარბილებელი ღონისძიებები
- D) მონიტორინგის გეგმა

ნაწილი A: ზოგადი ინფორმაცია პროექტისა და მისი ადგილმდებარეობის შესახებ

ინსტიტუციური და ადმინისტრაციული			
ქვეყანა			
პროექტის დასახელება			
საპროექტო მოედანზე გათვალისწინებული ქმედებების დახასიათება			
ინსტიტუციური ორგანიზება (მსოფლიო ბანკი)	ჯგუფის ხელმძღვანელი: ტომას ჰევენი; Siddhartha Raja	უსაფრთხოების სპეციალისტები: დარეჯან კაპანაძე; მიშელე რობოსიო	
განხორციელების ორგანიზება (საქართველო)	განმახორციელებელი: GITA, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	სამუშაოების ზედამხედველი: (tbd)	სამუშაოების კონტრაქტორი: (tbd)
ადგილის აღწერა			
დაწესებულების დასახელება, ვის საკუთრებასაც წარმოადგენს შენობა, რომლის რეაბილიტაციაც იგეგმება			
დაწესებულების მისამართი და მდებარეობა, რომლის კუთვნილი შენობის რეაბილიტაციაც ტარდება			
ვინ ფლობს მიწას? ვინ იყენებს მიწას (ფორმალურად / არაფორმალურად)?			
ფიზიკური და ბუნებრივი გარემოს აღწერა ტერიტორიის ირგვლივ			
მასალების, კერძოდ აგრეგატების, წყლის, ქვების (ქვიშა-ხრეში) მოწოდების წყარომდე მანძილი, და მათი ადგილმდებარეობა			
კანონმდებლობა			
ეროვნული და ადგილობრივი კანონმდებლობა და ნებართვები რომეიც ეხება საპროექტო საქმიანობას			
საჯარო კონსულტაცია			
როდის /სად ჩატარდება/ჩატარდა საჯარო კონსულტაცია			
დანართები			

დანართი 1: ადგილის რუკა/ფოტო

დანართი 2: სამშენებლო ნებართვა (საჭიროების შემთხვევაში)

დანართი 3: სამშენებლო ნარჩენების განთავსების შესახებ შეთანხმება

სხვა – საჭიროების შემთხვევაში

ინფორმაცია სამუშაოების ზედახედველის, სამუშაოების მწარმოებელის (კონტრაქტორი) შესახებ და დანართები მოგვიანებით იქნება წარმოდგენილი, შერჩეული მშენებელი კონტრაქტორის ადგილზე მობილიზაციამდე.

ნაწილი B: უსაფრთხოების შესახებ ინფორმაცია

გარემოზე/სოციალური ზემოქმედების სკრინინგი			
მოიცავს თუ არა პროექტით გათვალისწინებული საქმიანობა რომელიმეს შემდეგი ჩამონათვალიდან?	აქტივობა/საკითხი	სტატუსი	ქმედებები
	A. შენობის რეაბილიტაცია	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. A ქვემოთ
	B. ახალი მშენებლობა	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. A ქვემოთ
	C. ინდივიდუალური ჩამდინარე წყლების გამწმენდი სისტემა	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. B ქვემოთ
	D. ისტორიული შენობები და რაიონები	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. C ქვემოთ
	E. მიწის შეძენა ³	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. D ქვემოთ
	F. სახიფათო ან ტოქსიკური მასალები ⁴	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. E ქვემოთ
	G. ზემოქმედება ტყეებზე და / ან დაცულ ტერიტორიებზე	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. F ქვემოთ
	H. სამედიცინო ნარჩენების მართვა / მოპყრობა	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. G ქვემოთ
	I. სატრანსპორტო და ფეხით მოსიარულეთა უსაფრთხოება	[] დიახ [] არა	იხ. ნაწ. H ქვემოთ

³ მიწის შეძენა მოიცავს ადამიანთა გადასახლებას, საცხოვრებელი პირობების შეცვლას, კერძო საკუთრებაში არსებული ქონების ხელყოფას - ეს ეხება მიწებს, რომელის შეძენა/გასხვისება ხდება და ამ ზემოქმედების ქვეშ მოქცეულ ადამიანებს რომლებიც ცხოვრობენ ან/და თვითნებურად სახლობენ ან/და აწარმოებენ ბიზნესს (სავაჭრო ერთეულებს) მიწაზე რომლის გამოსყიდვაც იგეგმება

⁴ ტოქსიკური / სახიფათო მასალები მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება შემდეგით: აზბესტი, ტოქსიკური საღებავები, მავნე გამხსნელები, ტყვიის საღებავის მოშორება და ა.შ.

ნაწილი C: შემამსუბუქებელი ღონისძიებები

აქტივობა	პარამეტრი	შემამსუბუქებელი ღონისძიებების საკონტროლო სია
0. ზოგადი პირობები	შეტყობინება და მუშა ხელის უსაფრთხოება	(a) ინფორმაცია დაგეგმილი საქმიანობის შესახებ მიწოდებულია ადგილობრივი სამშენებლო და გარემოსდაცვითი საზედამხებდველო ორგანოებისა და ადგილობრივი მოსახლეობისათვის; (b) დაგეგმილი სამუშაოების შესახებ საზოგადოებისათვის ინფორმაციის მიწოდება მოხდა შეტყობინების სათანადო საშუალებების გამოყენების გზით, მედია საშუალებებითა და /ან საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომ ადგილებში (სამუშაოს განხორციელების ადგილის ჩათვლით); (c) სამშენებლო და / ან სარეაბილიტაციის სამუშაოების წარმოებაზე მიღებულია იურიდიულად საჭირო ყველა ნებართვა. (d) კონტრაქტორი ოფიციალურ ეთანხმება, რომ სამუშაოები განხორციელდება წინასწარ დაგეგმილი უსაფრთხოების წესებისა და წესრიგის დაცვის გზით, რატა მინიმუმამდე იქნას დაყვანილი მოსალოდნელი ზემოქმედება მომიჯნავე მოსახლეობასა და ბუნებრივ გარემოზე; (e) მუშა ხელის პირადი დამცავი აღჭურვილობა (PPE) შეესაბამება საერთაშორისო დონეზე აღიარებულ პრაქტიკას (მუშები ყოველთვის იყენებენ ჩაფხუტებს, საჭიროების შემთხვევაში ნიღბებს და უსაფრთხოების სათვალეებს, უსაფრთხოების ღვედებს და დამცავ ფეხსაცმელს). (f) საპროექტო მოედნებზე განთავსებული საინფორმაციო აბრები მუშებს აწვდის ინფორმაციას სამუშაოების განხორციელებასთან დაკავშირებული სავალდებულო წესებისა და რეგულაციების შესახებ.
A. ზოგადი რეაბილიტაციის და /ან სამშენებლო აქტივობები	ჰაერის ხარისხი	(a) შიდა სადემონტაჟო სამუშაოების განხორციელებისას პირველი სართულის ზემოთ გამოყვებულ იქნას სამშენებლო ნაგავის გამომტანი მილი; (b) ნგრევის შედეგად წარმოქმნილი ნარჩენები უნდა შენახულ იქნას კონტროლირებად ტერიტორიაზე, ხოლო მტვრის წარმოქმნისა და გავრცელების თავიდან აცილების მიზნით ნამტვრევები დაინამოს წყლით; (c) პნევმატიკური ბურღვის / კედლების დემონტაჟის პროცესში წარმოქმნილი მტვერის შემცირება უნდა მოხდეს წყლის ჭავლის შესხურებით და /ან ადგილების მტვრის საწინააღმდეგო ეკრანით შემოღობვის გზით. (d) მიმდებარე ტერიტორია (ტროტუარები, გზები) თავისუფალი უნდა იყოს სამშენებლო ნარჩენებისგან, რათა მინიმუმამდე შემცირდეს მტვრის წარმოქმნა და გავრცელება; (e) დაუშვებელია სამშენებლო მოედნებზე სამშენებლო მასალების/ ნარჩენების ღია წესით დაწვა. (f) დაუშვებელია საპროექტო მოედნებზე სამშენებლო ტექნიკისა და დანადგარების უქმი მუშაობა.
	ხმაური	(a) სამშენებლო ხმაური დაიშვება ნებართვაში შეთანხმებულ დროის მონაკვეთებში. (b) ექსპლუატაციისას გენერატორის ძრავის, ჰაერის კომპრესორების და სხვა ელექტრო ენერგიაზე მომუშავე მანქანა-დანადგარების საფარები უნდა იყოს დახურული და განთავსდეს საცხოვრებელი ადგილებიდან მოშორებით, რამდენადაც ეს შესაძლებელია.
	წყლის ხარისხი	(a) საპროექტო მოედანზე უნდა განხორციელდეს ეროზიისა და დანალექების კონტროლის შესაბამისი ღონისძიებები, როგორცაა თივის შეკვრებისა და/ ან შლამის მესერის განთავსება, რათა თავიდან იქნას აცილებული სამშენებლო მოედნიდან დანალექების გადინება და ახლომდებარე ნაკადულებსა და მდინარეებში წყლის ზედმეტად ამღვრევა.

	ნარჩენების მართვა	(a) ნარჩენების შეგროვებისა და გატანის ადგილებისა და გზების იდენტიფიკაცია უნდა მოხდეს ყველა ძირითადი ტიპის ნარჩენისთვის, რომელიც შესაძლოა წარმოიქმნას სადემონტაჟო და სამშენებლო სამუშაოები განხორციელებისას. (b) სადემონტაჟო და სამშენებლო სამუშაოებისას წარმოქმნილი მინერალური ნარჩენები უნდა გამოცალკევდეს საერთო ნარჩენებისგან, ორგანული, თხევადი და ქიმიური ნარჩენებისგან ადგილზე დახარისხების გზით და განთავსდეს შესაბამის კონტეინერებში. (c) სამშენებლო ნარჩენები შეგროვდება და გატანილ იქნება საჭიროების მიხედვით ლიცენზირებული კომპანიების მიერ. (d) ნარჩენების გატანის შესახებ განხორციელდება ჩანაწერების წარმოება, ნარჩენების შესაბამისად მართვის დასაბუთების მიზნით, როგორც ეს წინასწარ იყო გასაზღვრული. (e) შესაძლებლობის შემთხვევაში კონტრაქტორი ხელახლა გამოიყენებს გამოყენებად მასალებს ან/და განხორციელებს შესაბამისი და სიციცხლისუნარიანი მასალების ხელახალ გადამუშავებას (გარდა აზბესტისა).
B. ჩამდინარე წყლების გაწმენდის ინდივიდუალური სისტემა	წყლის ხარისხი	(a) სამშენებლო მოედნებიდან (მონტაჟი ან რეკონსტრუქცია) სანიტარული ნარჩენებისა და ჩამდინარე წყლების დამუშავების/გაწმენდის მიდგომები უნდა დამტკიცებულ იქნას ადგილობრივი ხელისუფლების მიერ. (b) მიმღებ წყლებში ჩადინებამდე, ინდივიდუალური სისტემებიდან გამომდინარე ჩამდინარე წყლები უნდა დამუშავდეს/გაიწმინდოს, რათა მოხდეს ჩამდინარე წყლების ხარისხის იმ მინიმალური კრიტერიუმების დაკმაყოფილება, რომლებიც განსაზღვრულია ჩამდინარე წყლებისა და საკანალიზაციო წყლების დამუშავების/გაწმენდის ეროვნული სახელმძღვანელოს მითითებებში/რეკომენდაციებში. (c) განხორციელდება ჩამდინარე წყლების ახალი სისტემის (-მდე/შემდეგ) მონიტორინგი. (d) სამშენებლო მანქანები და მანქანა-დანადგარები გაირეცხება მხოლოდ ამ მიზნით გამოყოფილ ადგილებში, საიდანაც არ მოხდება რეცხვის შედეგად წარმოქმნილი ჩამდინარე წყლებით ბუნებრივი ზედაპირული წყლების დაბინძურება.
C. ისტორიული შენობ(ებ)ი	კულტურული მემკვიდრეობა	(a) თუ შენობა წარმოადგენს ისტორიულ სრუქტურას, ან მდებარეობს ასეთ სტრუქტურასთან ძალიან ახლოს, ან განლაგებულია ისტორიული მნიშვნელობის მქონე უბანში, უნდა მოხდეს შესაბამისი შეტყობინების გაგზავნა და მიღებული იქნას დასტური / ნებართვა ადგილობრივი ხელისუფლებიდან; ამასთან, ყველა სამშენებლო ღონისძიება უნდა დაიგეგმოს და განხორციელდეს ადგილობრივი და ეროვნული კანონმდებლობის დაცვით. (b) უნდა შემუშავდეს დ უზრუნველყოფილი იქნას საპროექტო მოედანზე შესაბამისი წესების არსებობა, რომ მიწის ან სამშენებლო სამუშაოების განხორციელების პროცესში არტეფაქტების აღმოჩენის ან „შემთხვევითი არქეოლოგიური აღმოჩენების“ გამოვლენისას, დროულად და სწორად მოხდეს აღნიშნული ფაქტების დაფიქსირება და რეგისტრაცია, პასუხისმგებელ ოფიციალურ პირებთან დაკავშირება, და სამუშაოების გადადება ან ცვლილება ამგვარი აღმოჩენების გამო.
D. მიწის შესყიდვა	მიწის შესყიდვის გეგმა/ ჩარჩო	(a) თუ მიწის ექსპროპრიაცია გათვალისწინებული არ იყო, მაგრამ საჭირო გახდა ამის განხორციელება, ან თუ არ იყო მოსალოდნელი მიწის იურიდიული ან არა- ლეგალური გამოყენების შედეგად მიღებული შემოსავლების დაკარგვა, მაგრამ მაინც შეიძლება ადგილი ჰქონდეს ამგვარ დანაკარგს, დაუყოვნებლივ უნდა ჩატარდეს კონსულტაციები ზანკის ჯგუფის ხელმძღვანელთან. (b) განხორციელდება მხოლოდ დამტკიცებული მიწის შესყიდვის გეგმა /ჩარჩო (თუ ამას პროექტი მოითხოვს).

E. ტოქსიკური მასალები	აზბესტის მართვა	(a) თუ პროექტის ტერიტორიაზე არსებობს აზბესტი, ის გარკვევით უნდა მონიშნული, როგორც სახიფათო ნივთიერება. (b) თუ შესაძლებლობა არსებობს, მოსაღდნელი ზემოქმედების მინიმუმამდე დაყვანის მიზნით მოხდება აზბესტის შესაბამისად შენახვა და დალუქვა. (c) აზბესტის (თუ გატანა აუცილებელია) ტერიტორიიდან გატანამდე, აზბესტის მტვრის მინიმუმამდე შემცირების მიზნით, უნდა მოხდეს მისი დამუშავება დამატენიანებელი ნივთიერებით. (d) აზბესტთან მუშაობა და მის გატანა განხორციელდება შესაბამისი უნარ-ჩვევებისა და გამოცდილების მქონე პროფესიონალების მიერ. (e) თუ ხდება აზბესტის მასალის დროებით შენახვა, ნარჩენები უნდა დიდი სიფრთხილით უნდა იქნას შენახული დახურული ტიპის კონტეინერში და მოხდეს შესაბამისი აღნიშვნების გაკეთება. განხორციელდება უსაფრთხოების ღონისძიებები სამშენებლო მოედნიდან მათი არაავტორიზებული გატანის თავიდან აცილების მიზნით. (f) არ მოხდება მოხსნილი აზბესტის ხელახალი გამოყენება.
	ტოქსიკური / საშიში ნარჩენების მართვა	(a) საპროექტო მოედანზე ყველა სახიფათო ან ტოქსიკური ნივთიერების დროებითი შენახვა მოხდეს უსაფრთხო კონტეინერებში, რომლებზეც გაკეთდება შესაბამისი აღნიშვნები ნივთიერების შემადგენლობის, თვისებებისა და მასთან მუშაობის წესების შესახებ ინფორმაციის მითითებით. (b) სახიფათო ნივთიერებების შემცველი კონტეინერები უნდა განთავსდეს არა-გაჟონვად კონტეინერებში, გაჟონვისა და გამოტუტვის თავიდან აცილების მიზნით. (c) ნარჩენების ტრანსპორტირება უნდა მოხდეს სპეციალურად ლიცენზირებული გადამზიდავების მიერ; ამასთან, მათი გაუვნებლება/განთავსება უნდა მოხდეს შესაბამისი ლიცენზიის მქონე ობიექტებზე. (d) არ მოხდება ტოქსიკური ნივთიერებების შემცველი საღებავების ან გამხსნელების ან ტყვიის შემცველი საღებავების გამოყენება
F. ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ტყეები, ჭარბტენიანი და/ან დაცული ტერიტორიები	დაცვა	(a) არ მოხდება უშუალოდ საქმიანობების განხორციელების მახლობლად განლაგებული აღიარებული ბუნებრივი ჰაბიტატების (ველური სამყაროს საცხოვრებელი გარემო), ჭარბტენიანი ტერიტორიების და დაცული ტერიტორიების დაზიანება ან გამოყენება; ყველა თანამშრომელს მკაცრად აეკრძალება ნადირობა, საკვების მოპოვება, ხეების ჭრა ან სხვა ზიანის მომტანი საქმიანობის განხორციელება აღნიშნულ ტერიტორიებზე. (b) განხორციელდება სამშენებლო ტერიტორიის მახლობლად განლაგებული დიდი ხეების აღწერა და რეგისტრაცია, დიდი ხეები მოინიშნება და შემოსაზღვრება ღობით, მოხდება მათი ფესვთა სისტემების დაცვა და ხეების ნებისმიერი სახის დაზიანების თავიდან აცილება. (c) მოხდება მიმდებარე ჭარბტენიანი ტერიტორიებისა და წყლის ნაკადების დაცვა სამშენებლო მოედნიდან გამომდინარე წყლებისგან; რისთვისაც გამოყენებული იქნება ეროზიისა და სედიმენტების (დანალექები) კონტროლის მექანიზმები, მეგ.: თივის დაპრესილი ზვინების და ლამის ჯებირების გამოყენება. თუმცა აღნიშნულით არ შემოიფარგლება. (d) სამშენებლო ტერიტორიის მახლობლად არ იქნება არალიცენზირებული კარიერები ან ნარჩენების სანაყაროები, ეს განსაკუთრებით ეხება დაცულ ტერიტორიებს.

G. სამედიცინო ნარჩენების განადგურება	სამედიცინო ნარჩენების მართვის ინფრასტრუქტურა	(a) ეროვნული კანონდებლობის შესაბამისად კონტრაქტორი უზრუნველყოფს, რომ ახლად აშენებულ და/ ან რეაბილიტირებულ სამედიცინო დახმარების ერთეულებში გათვალისწინებული იყოს სამედიცინო ნარჩენებთან მუშაობისა და მათი განადგურებისთვის საჭირო ინფრასტრუქტურა; ეს მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება შემდეგით; ▪ სპეციალური საშუალებები სეგრეგატული სამედიცინო ნარჩენებისთვის (რაც მოიცავს დაბინძურებულ ინსტრუმენტებს „ბასრ ‘ ინსტრუმენტებს, ადამიანის ქსოვილებს ან სითხეებს), რომლებიც გამოყოფილია სხვა ნარჩენებისგან; და ▪ სამედიცინო ნარჩენების ადგილზე შესანახი საშუალებები; და ▪ თუ აქტივობა ითვალისწინებს ადგილზე მკურნალობას, ადგილზე უნდა არსებობდეს და ფუნქციონირებდეს ნარჩენების განტავსები და განადგურების შესაბამისი საშუალებები.
H ტრანსპორტის მოძრაობა და ფეხით მოსიარულეთა უსაფრთხოება	სამშენებლო აქტივობების გამო საზოგადოების ნაკადებისთვის და ფეხით მოსიარულეებისთვის შექმნილი პირდაპირი ან არაპირდაპირი საშიშროებები	(a) ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად, კონტრაქტორი უზრუნველყოფს სამშენებლო ტერიტორიის სათანადო დაცვას და მშენებლობასთან დაკავშირებული ტრანსპორტის ნაკადების სწორად მართვას. აღნიშნული მოიცავს, მაგრამ არ შემოიფარგლება შემდეგით: ▪ მანიშნებელი და გამაფრთხილებელი ნიშნები, ბარიერები და სატრანსპორტო საშუალებების მარშრუტები: სამშენებლო ტერიტორია იქნება კარგად ხილვადი, საზოგადოება კი ინფორმირებული ყველა პოტენციური საშიშროების შესახებ. ▪ ტრანსპორტის მართვის სისტემა და თანამშრომლების ტრეინინგი, განსაკუთრებით კი სამშენებლო ტერიტორიაზე დაშვებისა და საპროექტო ტერიტორიის მახლობლად მძიმე ტექნიკის გადაადგილების საკითხებთან დაკავშირებით. ფეხით მოსიარულეებისათვის უსაფრთხო გადაადგილების უზრუნველყოფა, გადასასვლელების მოწყობა გზებზე და გზების ურთიერთ გადაკვეთის ადგილებში, იქ სადაც სამშენებლო ტექნიკა მოძრაობს. ▪ სამუშაო საათების ადგილობრივი ტრანსპორტის მოძრაობის განრიგთან შესაბამისობაში მოყვანა. მაგალითად: პიკის საათებში ან პირუტყვის მოძრაობის საათებში მნიშვნელოვანი ხასიათის სატრანსპორტო მოძრაობის თავიდან აცილება. ▪ სამშენებლო მოედანზე ტრანსპორტის მოძრაობის მართვა უნდა განხორციელდეს შესაბამისი კვალიფიკაციისა და სპეციალური მანიშნებლებით აღჭურვილი თანამშრომლების მიერ, თუ ეს საჭიროა მოსახლეობის უსაფრთხო და კომფორტული გადაადგილებისთვის. ▪ საოფისე შენობების, მაღაზიების და საცხოვრებელ შენობების უსაფრთხო და უწყვეტი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა, თუ სარემონტო სამუშაოების მიმდინარეობისას გათვალისწინებულია ამ შენობების საზოგადოებისთვის ღიად/ფუნქციონირებად მდგომარეობაში დატოვება.

ნაწილი D: მონიტორინგის გეგმა

აქტივობა	რა (რა პარამეტრის მონიტორინგი უნდა განხორციელდეს?)	სად (არის პარამეტრი, რომლის მონიტორინგიც უნდა განხორციელდეს?)	როგორ (უნდა მოხდეს პარამეტრის მონიტორინგი?)	როდის (განსაზღვრეთ სიხშირე / ან განგრძობადობა?)	რატომ (ხორციელდება პარამეტრის მონიტორინგი?)	ვინ (არის მონიტორინგზე პასუხისმგებელი?)
მშენებლობის ფაზა						
1.						
2.						
...						
n.						
ოპერირების ფაზა						
1.						
2.						
...						
n.						

დანართი IV

ადგილზე გარემოს მონიტორინგის ყოველთვიური საკონტროლო ცხრილი

ადგილის მდებარეობა					
კონტრაქტორის სახელწოდება					
ზედამხედველის სახელი, გვარი					
ადგილზე ვიზიტის თარიღი					
სამშენებლო სამუშაოების სტატუსი					
შესამოწმებელი საბუთები და აქტივობები	სტატუსი				შენიშვნები
	დიახ	ნაწილობრივ	არა	არ ივსება	
კონტრაქტორს გააჩნია ბუნებრივი რესურსების მოპოვების ლიცენზია					
კონტრაქტორს გააჩნია ბეტონის / ასფალტის ქარხნის ოპერირების ნებართვა					
კონტრაქტორს შესაბამის უწყებებთან შეთანხმებული აქვს ნარჩენების საბოლოო განთავსების საკითხი					
კონტრაქტორს გაფორმებული აქვს ხელშეკრულება შესაბამის სამსახურთან, რომელიც უზრუნველყოფს ობიექტის ტერიტორიიდან საყოფაცხოვრებო ნარჩენების საბოლოო გატანას და განთავსებას					

სამუშაო მოედანი შემოღობილია და განთავსებულია შესაბამისი გამაფრთხილებელი ნიშნები					
სამუშაოები არ აფერხებს ფეხით მოსიარულებს და ავტო ტრანსპორტის თავისუფალ გადაადგილებას, ან უზრუნველყოფილია დროებითი მისასვლელი გზები					
ხდება სამუშაო საათების დაცვა					
სამშენებლო ტექნიკა და დანადგარები სტანდარტულ გამართულ ტექნიკურ მდგომარეობაშია (არ აქვს ადგილი ჭარბ გამონაბოლქვს და ხმაურს, საწვავისა და საპოხი მასალების გაჟონვას)					
სამშენებლო მასალებისა და ნარჩენების ტრანსპორტირება ხდება დახურულ მარიანი ტრანსპორტით					
სამშენებლო მოედანი ირწყვება/ინამება ისეთი სამუშაოების წარმოებისას, რომელსაც თან ახლავს ჭარბი რაოდენობით მტვრის წარმოქმნა					
კონტრაქტორის სამშენებლო ბანაკი ან სამშენებლო ბაზა შემოღობილია; გამოყოფილია ადგილები ნარჩენების დროებით შესანახად და ტრანსპორტის/ტექნიკის მომსახურებისთვის					

კონტრაქტორის ბანაკს მიეწოდება წყალი და უზრუნველყოფილია სანიტარული პირობებით					
კონტრაქტორის ბანაკი ან სამუშაო მოედანი უზრუნველყოფილია პირველადი სამედიცინო დახმარებისა და ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებებით					
მუშებს აცვიათ ფორმები და აღჭურვილი არიან პირადი დამცავი საშუალებებით, რომლებიც მიმდინარე ტექნოლოგიურ პროცესებს შეესაბამება (ხელთათმანები, ჩაფხუტები, აირწინაღები, სათვალეები და ა.შ.)					
ტრანსპორტისა და ტექნიკის მომსახურება და საწვავით შევსება ხორციელდება დახურულ ადგილას, რომლის ქვედა ზედაპირზე მოწყობილია გაუმტარი ფენა და სადაც შესაძლებელი იქნება ოპერირების ან ავარიის შემთხვევაში დაღვრილი სითხეების შეკავება					
ტრანსპორტისა და ტექნიკის გარეცხვა ხდება ბუნებრივი ზედაპირული წყლის ობიექტებიდან მოშორებით, ისე, რომ მოხმარებული წყლის ნაკადი პირდაპირ არ ჩაედინება ბუნებრივ წყალსატევებში					
სამშენებლო ნარჩენების გატანა და განთავსება ხდება სპეციალურად ამ მიზნისთვის გამოყოფილ ადგილებში.					

ბუნებრივი სამშენებლო მასალების მოპოვება ხდება ლიცენზიაში მითითებული პირობების დაცვით.					
ჭარბი მასალები და ნიადაგის ზედა ნაყოფიერი ფენა, რომელიც წარმოიქმნა მიწის სამუშაოებისას ინახება განცალკევებულად და გამოიყენება საჭიროების მიხედვით უკუჩაყრისთვის / სამშენებლო მოედნის აღდგენითი სამუშაოებისთვის					
შემთხვევითი აღმოჩენების შემთხვევაში სამუშაოების ხდება სამუშაოების შეჩერება და შესაბამისი ინფორმაციის მიწოდება კულტურული მემკვიდრეობის დაცვაზე პასუხისმგებელი სახელმწიფო სამსახურებსთვის					
ობიექტზე ფიზიკური სამუშაოების დასრულების შემდეგ, სამშენებლო მოედანი და კონტრაქტორის ბანაკი დასუფთავებულია სამუშაოების შედეგად რამოქმნილი ყველა ნარჩენისგან და ჰარმონიზებულია გარემომცველ ლანდშაფტთან.					

დანართი V

ოქმი - საჯარო კონსულტაციების პროცესი

საჯარო კონსულტაციების შეხვედრა 13 ნოემბერს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროში ჩატარდა.

მარიამ ლაშხი, საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტის უფროსი, GITA. მიესალმა შეხვედრის მონაწილეებს და შეხვედრა გახსნა საქართველოს ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს (GITA), მიერ მსოფლიო ბანკის მხარდაჭერით მომზადებული საქართველოს ეროვნული ინოვაციური ეკო-სისტემის (GENIE) პროექტის წარდგენითა და ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების ჩარჩო დოკუმენტის (ESMF) გაცნობით, რომელიც წარმოადგენს პროექტის განხორციელების პროცესში კონკრეტული ადგილის შესაბამისი გარემოსთან დაკავშირებული და სოციალური სამუშაოების სახელმძღვანელო მითითებებს.

მონაწილეებმა დასვეს კითხვები საკითხებში უკეთ გარკვევის მიზნით და მიუთითეს ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტის ქართულ ვერსიაში არსებული პრობლემების შესახებ. აღინიშნა, რომ ყველა დაინტერესებული მხარისთვის გამოყოფილი უნდა ყოფილიყო საკმარისი დრო დოკუმენტზე წერილობითი შენიშვნების წარმოდგენის მიზნით.

თავდაპირველი უკუკავშირის საპასუხოდ, GITA-მ დამატებითი ძალისხმევა მიმართა ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტის ქართულ ვერსიის დასახვეწად. ამასთან ერთად, წერილობითი შენიშვნების მოწოდების ხელშეწყობის მიზნით, ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტის GITA-ს ვებ გვერდზე განთავსებასთან ერთად, დოკუმენტი ელექტრონული ფოსტით გადაეგზავნა 100-მდე პოტენციურ დაინტერესებულ მხარეს დოკუმენტის შესახებ პოზიციის დაფიქსირებისა და რჩევების მოწოდების თხოვნით. 19 ნოემბერი განისაზღვრა დამატებითი უკუკავშირის მოწოდების ბოლო ვადად.

ქვემოთ, ცხრილის ფორმატში წარმოდგენილია ESMF-ის შინაარსთან დაკავშირებული შენიშვნები და კითხვები. დაინტერესებული მხარეების მიერ მოწოდებული უკუკავშირის საფუძველზე ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის ჩარჩო დოკუმენტში შეტანილი ცვლილებები განხილულია თავ 8-ში, ზემოთ. სარედაქციო ხასიათის დახვეწასთან დაკავშირებული რეკომენდაციები მართებულად იქნა მიჩნეული.

ფოტოები, საკონსულტაციო შეხვედრა

შეხვედრის მონაწილეების ჩამონათვალი

სახელი/გვარი	ორგანიზაცია	ტელეფონის ნომერი	ელ. ფოსტის მისამართი
თამარ ხმალაძე	სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	577080035	Tamar.khmaladze@moa.hov.ge
ზვიად მანდარია	საქართველოს მელიორაციის სამსახური	577573636	zviadmandaria@gmail.com
ზურაბ გუმაშვილი	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	598951297	z.gumashvili@mrdi.gov.ge
ირაკლი სოხაძე	გეოგრაფიკი	595925552	irasokhadze@geographic.ge
მამუკა გვილავა	გეოგრაფიკი	599546616	mgvilava@iczm.ge
კობა კიკაბიძე	სტრატეგიული ინიციატივების სააგენტო	593950277	kobakik@yahoo.com
მალხაზ ცისკარიშვილი	სამეცნიერო -სამშენებლო ბიურო	595306703	Malkhaz.Tsiskarishvili@gmail.com
ოლეგ შატბერაშვილი	ESIDG (ევროპული გამოკვლევები საქართველოს ინოვაციური განვითარებისათვის)	577400487	shatberashvili@gmail.com
სოსო გოგოძე	ტექინფორმი	599294581	sosogogodze@yahoo.com
სოფიო მუჯირი	ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი - საქპატენტი	555955550	smujiri@sakpatenti.org.ge
მაკა შუკაკიძე	საჩხერის მუნიციპალიტეტი	558504109	Maka.shukakidze.77@mail.ru
თამთა მამულაიძე	ESIDA (საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის	595093080	tamta_mamulaidze@yahoo.com

	განვითარების სააგენტო), განათლების სამინისტრო		
მიხეილ ქარიაული	დუშეთის მუნიციპალიტეტი	591676458	m.kariauli@gmail.com

კონსულტაციების პროცესში წამოჭრილი კითხვების/ შენიშვნების მატრიცა

შენიშვნა/კითხვა	პასუხი
მამუკა გვილავა, გეოგრაფიკი: აშკარაა, რომ GITA-მ უნდა აიყვანოს მენეჯერი გარემოს საკითხებში. ESMF-ში აღნიშნულია, რომ ოფისის სარემონტო/სარეაბილიტაციო სამუშაოებში არ იქნება დაშვებული ტყვიის შემცველი საღებავების გამოყენება. როგორ უნდა უზრუნველყოთ ტყვიის არ შემცველი საღებავების გამოყენება? მოახდენთ თუ არა ნიმუშების გადაგზავნას ლაბორატორიული ანალიზის ჩასატარებლად? იმ შემთხვევაშიც კი, თუ სარემონტო/სარეაბილიტაციო სამუშაოებში არ მოხდება ტყვიის შემცველი საღებავების გამოყენება, ასეთი საღებავები შეიძლება უკვე არსებობს იმ შენობების კედლებზე, რომელთა რეაბილიტაციაც არის დაგეგმილი. როგორ მოახდენთ ამ ტიპის სახიფათო სამშენებლო ნარჩენების მართვას? ESMF-ში არ არის მითითება საქართველოს ნარჩენების კოდექსზე. ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის	დიახ, ჩვენ ვფიქრობთ გარემოს საკითხებში კონსულტანტის აყვანას. აყვანის დრო დამოკიდებული იქნება განრიგზე, გარემოსთან დაკავშირებული სამუშაოების მოცულობასა და სირთულეზე. სამუშაოების ზედამხედველი უზრუნველყოფს, რომ სამუშაოების შემსრულებლებმა საღებავები ლიცენზირებული მომწოდებლების შეიძინონ, ამასთან საქონელი მოწოდებული უნდა იქნას სრულყოფილი იარაღის მქონე კონტეინერებით. საღებავების ქიმიური შემადგენლობა შემოწმდება იარაღზე წარმოდგენილი ინფორმაციის საფუძველზე. დიახ, რა თქმა უნდა, სავარაუდოდ ძველი შენობების კედლებზე შემორჩენილი იქნება ტყვიის შემცველი საღებავი. ამის გამო, მუშები, რომლებიც ამ საღებავებს მოაშორებენ კედლებს, ვალდებული იქნებიან, ატარონ დამცავი აღჭურვილობა. მათ მიეცემათ ინსტრუქტაჟი, სხვა ნარჩენებისგან განცალკევებულად შეაგროვონ მოშორებული საღებავი და ცალკე შეინახონ ასეთი ნარჩენები სამშენებლო ტერიტორიაზე, ასევე ცალკე მოახდინონ მათი ტრანსპორტირება სპეციალურ შეფუთვაში საბოლოო განადგურების ადგილამდე. ეს წარმოადგენს ESMF-ის ნაკლს. დოკუმენტში შეტანილი იქნება საქართველოს ნარჩენების კოდექსის მიმოხილვა. GENIE პროექტის ფარგლებში სამუშაოების განხორციელების დროს რეკომენდირებული იქნება ნარჩენების მინიმუმამდე დაყვანის და მათი

შესაბამისად, ნარჩენების გადატანის გეგმა მომზადებული უნდა იქნას და გადაიგზავნოს საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს დაქვემდებარებულ მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიაში. დამტკიცების შემდეგ, ამ ტიპის გეგმა წარმოადგენს კონტრაქტორების მიერ გამოსაყენებელ საოპერაციო დოკუმენტს. ESMF-ი ითვალისწინებს მონიტორინგის გეგმას, მაგრამ მასში არ არის გათვალისწინებული ზემოქმედების შემცირებასთან დაკავშირებული ღონისძიებების გეგმა. შედეგად, ESMF-ის მომხმარებლებს არ ეცოდინებათ, თუ რა შემამსუბუქებელ ზომებს უნდა მიმართონ სამუშაოების განხორციელების პროცესში. ESMF-ს უნდა დაემატოს ღონისძიებების გეგმა. საჩივრებზე რეაგირების მექანიზმი არ მუშაობს. ჩვენ ვიცით, რომ საჩივრები უნდა გადავაგზავნოთ GITA-სა და	ხელახალი გამოყენების პრინციპების დაცვა. სხვადასხვა ტიპის ნარჩენების - მაგალითად, აზბესტის შემცველი სახურავების გადახურვის შემთხვევაში - განადგურებასთან დაკავშირებით მოთხოვნილი იქნება მითითებები მყარი ნარჩენების მართვის ეროვნული კომპანიისგან. მაგრამ, უმრავლეს შემთხვევაში შიდა სამუშაოების მასშტაბები იქნება ძალზედ მცირე და შესაბამისად, მცირე მოცულობისა იქნება მიღებული ნარჩენებიც. შესაბამისად, ყველა შემთხვევაში არ იქნება საჭირო სპეციალური ხასიათის ღონისძიებების განხორციელება. ESMF-ის დოკუმენტი შეიცავს თავს მოსალოდნელი გარემოსთან დაკავშირებული და სოციალური რისკების შემცირებაზე. სწორედ ეს თავი იქნება გამოყენებული კონკრეტული ტერიტორიის შესაბამისი ბუნებრივ და სოციალურ გარემოზე ზემოქმედების მართვის გეგმებში სახელმძღვანელოდ. ESMF-ს თან ერთვის გარემოს მართვის გეგმის საკონტროლო ჩამონათვალის შაბლონი. ეს არის ინსტრუმენტი, რომელიც რეკომენდირებულია მსოფლიო ბანკის მიერ მცირე მოცულობის სამშენებლო და სარეკონსტრუქციო სამუშაოებისათვის. ხსენებული შაბლონი შეიცავს მზა კონვენციური ხასიათის შემამსუბუქებელ ზომებს. თუკი კონკრეტული ინვესტიციის შემთხვევაში აღმოჩნდება, რომ ამ ჩარევამ შეიძლება განაპირობოს იშვიათი ხასიათის ზემოქმედება გარემოზე, მაშინ კონკრეტული შემამსუბუქებელი ღონისძიებები იქნება დამატებული წინასწარ დადგენილ ფართოდ მიღებულ შემამსუბუქებელ ღონისძიებებს. ESMF-ის დოკუმენტში მოცემულია საჩივრებზე რეაგირების მექანიზმის კარგი
---	--

მსოფლიო ბანკში. ჩვენი წარსული გამოცდილების საფუძველზე, ამგვარ საჩივრებს არ მოჰყოლია რეაგირება მსოფლიო ბანკიდან. თუ ჩვენ არ ვგეგმავთ საჩივრების პირდაპირ სასამართლოში წარდგენას, მაშინ რა მექანიზმები და გზები არსებობს ჩვენი ხმის, სატკივარის გასახმოვანებლად? ეს ინფორმაცია შეეყვანილი უნდა იქნას ESMF-ში.	აღწერა. მასში გათვალისწინებულია რამდენიმე ვარიანტი: მოწოდებულია ბმულები მსოფლიო ბანკის წინაშე საჩივრების წარსადგენად, ასევე მოცემულია GITA -ში შესაბამისი საკონტაქტო პირების ელ. ფოსტის მისამართები და ტელეფონები.
სოსო გოგოძე, ტექნიკური: ESMF-ის წარმოდგენილი დოკუმენტის საფუძველზე გაურკვეველია, რამდენად სანდო იქნება გრანტის მაძიებელეთა მიერ GITA-სთვის მიწოდებული ინფორმაცია მათ მიერ გარემოზე და სოცილური ზემოქმედების საკითხებთან მიმართებაში მათ მიერ შემოთავაზებული აქტივობების შესახებ. გასაგებია, რომ განმცხადებლები შეავსებენ კითხვარს, მაგრამ რატომ ენდობა GITA ამ ინფორმაციას? როგორ მოხდება მოწოდებული ინფორმაციის გადამოწმება?	ESMF-ში აღნიშნულია, რომ GITA-ს წარმომადგენელი ოპტიმალურად ეწვევა განმცხადებლის საწარმოს კითხვარის საშუალებით წარმოდგენილი ინფორმაციის გადამოწმების მიზნით. ჩვენ ჩავასწორებთ ფორმულირებას, და ამგვარ ვიზიტებს საწარმოში გავხდით სავალდებულოს ყველა იმ საწარმოს შემთხვევაში, რომლებიც მათი საქმიანობის საფუძველზე, შეიძლება აბინძურდეს გარემოს, ან სხვაგვარად ქმნიდეს რისკს ადამიანის ჯამრთელობისთვის და ბუნებრივი გარემოსთვის.

ENVIRONMENTAL AND SOCIAL MANAGEMENT FRAMEWORK

For

Georgian National Innovation Ecosystem Project

TBILISI 2015

TABLE OF CONTENTS

GLOSARY	59
CHAPTER 1. INTRODUCTION	60
CHAPTER 2. PROJECT DESCRIPTION.....	61
CHAPTER 3. LEGAL AND POLICY FRAMEWORK.....	63
CHAPTER 4. ENVIRONMENTAL AND SOCIAL DUE DILIGENCE UNDER COMPONENT 1 OF THE PROJECT	64
CHAPTER 5. ENVIRONMENTAL AND SOCIAL DUE DILIGENCE UNDER COMPONENT 3 OF THE PROJECT	66
CHAPTER 6. EXPECTED ENVIRONMENTAL AND SOCIAL IMPACTS.....	68
CHAPTER 7. MITIGATION OF ENVIRONMENTAL AND SOCIAL IMPACTS	70
CHAPTER 8. PUBLIC CONSULTATION	73
CHAPTER 9. ENVIRONMENTAL AND SOCIAL MONITORING AND REPORTING	74
CHAPTER 10. GRIEVANCE REDRESS MECHANISM.	75
ATTACHMENTS.....	76

GLOSARY

Community Innovation Centers (CIC)

Competitive Industries and Innovation Program (CIIP)

Environmental and Social Management Framework (ESMF)

Environmental and Social Management Plan (ESMP)

Environmental Impact Permit (EIA)

Environmental Management Plans (EMPs)

Foreign Direct investment (FDI)

Georgia Innovation and Technology Agency (GITA)

Georgia National Innovation Ecosystem (GENIE)

Information and communication technology (ICT)

Ministry of Economy and Sustainable Development (MoESD)

Ministry of Environment and Natural Resources Protection (MoENRP)

National Agency for Cultural Heritage Preservation (NACHP)

Project Management Group (PMG)

Regional Innovation Hub (RIH)

Research and development (R&D)

Small and Medium Enterprises (SMEs)

Socioeconomic Development Strategy (SDS)

Technical assistance (TA)

World Bank Group (WBG)

World Bank Grievance Redress Service (GRS)

CHAPTER 1. INTRODUCTION

Georgia is a country in the Caucasus region of Eurasia. Located at the crossroads of Western Asia and Eastern Europe, it is bound to the west by the Black Sea, to the north by Russia, to the south by Turkey and Armenia, and to the southeast by Azerbaijan. The capital and largest city is Tbilisi. Georgia covers a territory of 69,700 square kilometers, and its population is 3.7 million, based on the recent census. Georgia is a unitary, semi-presidential republic, with the government elected through a representative democracy. Georgia is known as one of the main gates in the “silk road” the strategic geo-location between Asia and Europe provides a unique element for the creation of new business and attract investment to the region.

The Government seeks to promote inclusive growth and develop an innovation-driven and knowledge-based economy. The Government’s inclusive growth agenda—defined in the Government’s Socioeconomic Development Strategy 2020 (SDS)—foresees the need to strengthen human capital, improve private sector competitiveness and productivity through a focus on SMEs, increase access to finance, and strengthen the investment climate. These improvements would help reduce the economy’s recent reliance on public investment as the main source of growth. The Government is keen to develop the capacity, services, and infrastructure for Georgia to develop itself as an innovative, knowledge-based economy. For this, it is necessary to unlock key legal, regulatory, and institutional constraints for private sector growth and innovation, provide infrastructure and services to facilitate growth of innovative enterprises, and strengthen skills to ensure that workers are globally competitive.

Significant reforms have taken place in Innovation in recent years, with the creation of a specialized agency (GITA) and the conformation of a Council of Research and Innovation, constitutes the base for Georgia’s innovation ecosystem.

Under the support of the World Bank Private Sector Competitiveness Development Policy Operation (DPO), a National Research and Innovation Council (NRIC) was established in February 2015 as a strategic coordinator of the country’s innovation policies. The Council is tasked with developing strategic policies and programs to promote business innovation and development, research, advanced human capital, technology transfer, technological infrastructure, attraction of innovative FDI, and development of an export basket more aligned with world demand for high-tech products and services. The Council’s long-term focus will be to reduce inconsistencies in policymaking generated by the political cycle and the subsequent short-term horizon of many policy decisions. This “second generation” of reforms is aimed at fostering innovation and entrepreneurship and addressing remaining business environment constraints by facilitating public-private dialogue, enforcing property and intellectual property rights, establishing a competition framework aligned with international standards, and connecting SMEs to markets, finance, and information. These measures should help Georgia move beyond de jure first-generation business environment reforms and towards stronger export competitiveness and a more sustainable growth model based on a larger share of high value-added goods and services.

As a long-term strategic partner in Georgia's national innovation ecosystem development, the World Bank is well positioned to complement and advance these initial efforts by the Government. The Georgia National Innovation Ecosystem (GENIE) Project will complement ongoing World Bank Group (WBG) activities in Georgia in the area of competitiveness and innovation. GENIE Project supplements Competitive Industries and Innovation Program (CIIP) technical assistance (2014-2017) under which the WBG supports Georgia's efforts to develop and implement a competitiveness strategy and advance innovation-led growth. The Project also builds on WBG analytical work on Information and Communication Technology (ICT) and employment (2014-2015) and on ICT to support innovation and employment (2013-2014).

This Project will have an immediate impact, the creation of new infrastructure will bring education, knowledge and will foster the creation of new tech base companies, being these essential points for development and a sustainable innovation ecosystem.

The present Environmental and Social Management Framework (ESMF) is developed to facilitate implementation of GENIE Project in agreement with the national environmental and social legislation and with the World Bank's safeguard policies. ESMF is intended to guide GENIE Project implementation entity in site-specific environmental and social work including screening of individual investment and grant proposals, classifying them by risk, identifying their expected environmental and social impacts, defining measures for mitigating negative impacts, and setting forth plans for monitoring implementation of these mitigation measures. It also establishes grounds for a meaningful public participation in the Project planning and management. With this, the ESMF is to help avoid or mitigate negative unintended site effects of Project implementation and maximize its positive social outcomes.

CHAPTER 2. PROJECT DESCRIPTION

Objectives

The Project Development Objective is developing specific elements of the national innovation ecosystem towards increasing the level of innovation activities in the economy, focusing on the themes of inclusive innovation connecting more people and businesses in secondary towns and rural areas of Georgia to new economic opportunities and promoting innovative start-ups and SMEs. The Project will enhance Georgia's national innovation ecosystem through an integrated approach across three components, plus Project implementation support. Addressing different gaps in the innovation ecosystem, each component will leverage the inputs and outputs of other Project components, as well as those of complementary projects, to ensure that the development objective of the Project is realized in an integrated fashion. The components focus on the most critical areas of the innovation ecosystem.

Components

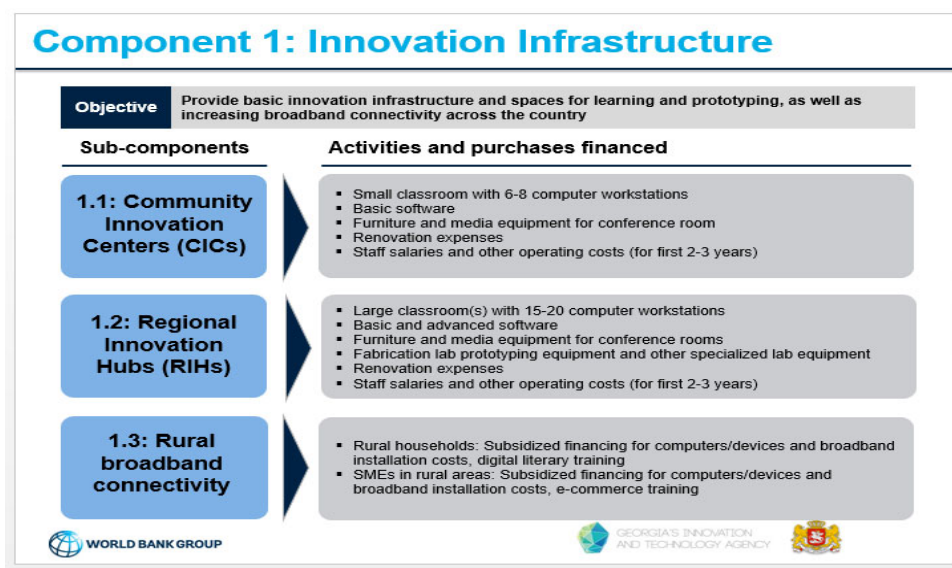
Component 1: Innovation Infrastructure

This component will support the development of GITA's envisioned hub-and-spoke network of innovation centers across Georgia, as well as increase the use of broadband Internet services among

poor rural households and SMEs. Collectively, this innovation and broadband infrastructure will provide the physical space and equipment for beneficiaries to access the services provided by the Project and to connect to the innovation ecosystem. This is expected to stimulate entrepreneurship and new product development and reduce the digital divide (Component 1.).

The Project will finance rehabilitation sections of the existing public buildings (schools, libraries, etc.) selected to house community Innovation Centers (CICs) and Regional Innovation Hubs (RIHs) to be established with the Project support. New construction will not be eligible for the inclusion into the Project's implementation plan.

Increase of broadband Internet use will not imply any physical works. It will rather enhance the demand of internet use and stimulate computerization process. The activities will include cash-back financial instrument for devices as well as vouchers for internet services and digital literacy and e-commerce trainings.

Component 2: Innovation Services

This component will deliver services, many in coordination with the Community Innovation Centers and Regional Innovation Hubs, tailored to Project beneficiaries at various stages/levels of the innovation ecosystem. At the most fundamental level, Project activities will raise awareness about innovation and provide basic services (supported by the Project and GITA) to potential beneficiaries and users of the CICs and RIHs. This would include raising awareness about innovation and identifying latent entrepreneurs, conducting needs assessments, and hosting competitions, events and trainings.

Component 3: Innovation Financing

This component will finance matching grants to private enterprises to develop innovative products, process, and services. The Project is designed to provide two types of matching grants: "Start-up" and

“Innovation”. The “Start-up” matching grant size is GEL 100’000 for projects that will be completed within 1 year, with minimum of 10% of total project costs in pilot call for proposals.

Component 4: Project Implementation Support

This component aims to ensure efficient and effective implementation of all Project components. This will include financing consultants to support project management, component technical implementation, procurement, safeguards, financial management, and monitoring and evaluation (M&E). The Project will also finance the design and implementation of: (i) tools to monitor the results framework; (ii) M&E studies/surveys to establish baselines for Project results indicators and measure their evolution during Project implementation; and (iii) impact evaluation for selected Project activities.

CHAPTER 3. LEGAL AND POLICY FRAMEWORK

National Legislation

The environmental permitting procedure in Georgia is set out in three laws: (i) The Law on Licenses and Permits (2005); (ii) The Law on Environmental Impact Permits (2007), and (iii) The Law on Ecological Examination (2007). According to the law on Licenses and Permits, there are two types of licenses: for the activities carrying risks to human life and health, and for the use of State-owned resources. The law defines procedures for issuing, revising and canceling of licenses and permits (Article 1, Paragraph 1).

The Laws on Environmental Impact Permit and on Ecological Examination were adopted in 2007 and entered in force in 2008. These new laws integrate all the amendments introduced in legislation of Georgia during recent years. The Law of Georgia on Environmental Impact Permit provides a complete list of activities and projects subject to the ecological examination (clause 4, p.1) and the legal basis for public participation in the process of environmental assessment, ecological examination and decision making on issuance of an environmental permit.

According to the law, activities subject to the ecological examination include construction of new or upgrading of the existing facilities imposing change of technology and operational conditions for the projects and activities included in the list. The routine maintenance works in relation with the same facilities do not require ecological examination and permitting. ***Physical works to be supported by GENIE Project do not fall in the list of activities subject to the environmental permitting and will not require Environmental Impact Assessment.***

Recently Georgia adopted Waste Code (2015), which governs various aspects of waste management aimed at decreasing its impact on the human health and the environment. The Code provides enabling legal environment for waste minimization and recycling/reuse. It governs various stages of waste handling, such is waste collection, separation, transportation and safe disposal by category. The Code also regulates waste management planning, accounting, disposal permitting, and control issues. Polluter Pays principle is embedded into the Code. ***Based on the waste management legislation, works providers under GENIE Project will be encouraged to minimize generation of waste, and to recycle its particular fractions. National Solid Waste Management Company under the Ministry of Regional Development and Infrastructure will be consulted on the***

disposal of construction waste to official landfills in the vicinity of construction sites.

World Bank's Safeguard Policies Triggered

The Project will finance physical works for the reconstruction of buildings, which may have certain negative environmental and social impacts. Therefore, the Project triggers World Bank's OP/BP 4.01 *Environmental Assessment*. Because the environmental and social risks associated with the physical investments to be undertaken under the Project are low, confined to the Project sites, and limited to the construction period, the Project is classified as environmental Category "B". Although no environmental impact assessment and permitting is required for the Project-financed activities by the national legislation, OP/BP 4.01 calls for application of the environmental and social due diligence, including environmental and social management planning and monitoring. Present ESMF provides detailed instruction for carrying out environmental and social screening, classification, development of environmental and social mitigation and monitoring plans, and provision of environmental and social oversight of works to be undertaken under the Project.

The Project funds will be available for refurbishing the existing public buildings to house a few RIHs and numerous CICs. These may be buildings of libraries, schools, and other similar institutions. It is not excluded that some of these buildings may carry cultural/historic value, in which case World Bank's OP/BP 4.11 *Physical Cultural Resources*, triggered for GENIE Project will be applicable and specific procedures specified in present ESMF will be followed through.

CHAPTER 4. ENVIRONMENTAL AND SOCIAL DUE DILIGENCE UNDER COMPONENT 1 OF THE PROJECT

Environmental and Social Screening of Rehabilitation Works:

The Project will finance rehabilitation of the existing buildings where the CICs and RIHs will be located. All individual investments to be financed under the Project must fall under environmental Category "B"⁵, and no Category "A"⁶ activities will be eligible for the Project support. GENIE Project does not trigger OP/BP 4.12 *Involuntary Resettlement*, which means that no permanent or temporary land take may occur during its implementation and that implementation will not result in the displacement of livelihoods. The screening procedure shall also define whether Project interventions would disrupt any formal or informal use of land, buildings and other property, and filter out such investments. Investment ideas classified as environmental Category "B" and not implying any type of involuntary resettlement will be cleared for further processing.

Environmental and Social Management Planning for Rehabilitation Works:

Once the strategic location is identified and selected, GITA together with a local municipality and

⁵ A proposed activity is classified as Category B if its potential adverse environmental impacts on human populations or environmentally important areas--including wetlands, forests, grasslands, and other natural habitats--are less adverse than those of Category A projects. These impacts are site-specific; few if any of them are irreversible; and in most cases mitigation measures can be designed more readily than for Category A projects.

⁶ A proposed activity is classified as Category A if it is likely to have significant adverse environmental impacts that are complex, irreversible, or unprecedented. These impacts may affect an area broader than the sites or facilities subject to physical works.

an independent expert, hired based on need will draft an Environmental and Social Management Plan (ESMP) for the intended works using the template suggested by the World Bank for Small Construction and Rehabilitation Activities attached to this ESMF (*Attachment III*). The ESMP comprises an environmental mitigation plan and an environmental monitoring plan.

GITA shares the draft ESMP with the World Bank for review and clearance, after which it gets disclosed and opened for public feedback. The ESMP is then finalized based on the stakeholders' feedback, shared with the World Bank for the final clearance, and re-disclosed. GITA will include ESMPs into bidding documents once each tender is announced for the provision of construction works and will attach them to works contracts making adherence to ESMPs mandatory for works contractors.

CHAPTER 5. ENVIRONMENTAL AND SOCIAL DUE DILIGENCE UNDER COMPONENT 3 OF THE PROJECT

ENVIRONMENTAL AND SOCIAL SCREENING PROCEDURE FOR THE MATCHING GRANTS PROGRAM:

The procedure is made up of the following steps listed below:

- Screening
- Review and Approval
- Conditionality
- Monitoring and Reporting

Screening:

Each Grant Application will include a filled out Environmental and Social Checklist Questionnaire provided in Attachment I to this ESMF. Applicants are responsible for honest and correct description of the current environmental performance of their enterprises and of the possible positive and negative environmental and social impacts of the proposed activities. The Environmental and Social specialist of GITA will review filled out questionnaires and copies of licenses/permits attached in support to the information provided in the questionnaires. Field visits to the enterprises of some applicants that are likely to be polluting or otherwise risky to the human health and/or natural environment will be undertaken to verify provided information. GITA categorizes Grant Applications according to the World Bank OP/BP 4.01 *Environmental Assessment*, into the following three environmental categories:

- **Category I** (Low Risk): activities with the negligible expected environmental and social impacts for which no further environmental and social safeguarding work is required, corresponding to the World Bank environmental Category C. ***Category I activities have no further safeguard requirements.***
- **Category II** (Intermediate Risk): activities with easily identifiable environmental and social impacts for which standard preventative and/or remedial measures can be prescribed, corresponding to the World Bank environmental Category B. ***Category II activities are subject to environmental and social management planning, implementing of prescribed mitigation measures, and monitoring their implementation.***
- **Category III** (Not Eligible for Financing): activities which may have complex, significant or irreversible environmental and social impacts, the magnitude of which is difficult to determine without in-depth studies, corresponding to World Bank environmental Category A. In addition, activities which involve land acquisition and/or physical displacement, new construction, purchase and/or use of pesticides, as well as those that appear on the IFC exclusion list (*Attachment II*). ***Category III activities are not eligible for financing.***

For grant applications classified as Category II (WB environmental Category B),

preparation of an Environmental and Social Management Plan (ESMP) will be required. Pre-selected Applicants will be notified about the results of the environmental and social screening and classification and will be advised to develop ESMP as required.

Review and approval of ESMPs

At the next stage of the grant program cycle, full grant proposals are submitted to GITA. For activities classified as Category II, they include, inter alia, ESMP prepared by applicants with support of GITA. If a Grant Applicant refuses to prepare an ESMP, the Grant Application will be ineligible for further review. Quality control of ESMPs is part of the GITA's review and approval of full grant proposals. ESMPs are also shared for clearance with the World Bank.

Grant Award

For environmental Category B activities, Grant Agreement between GITA and a Grant Recipient will include a legally binding obligation of grant recipient to fully adhere to the ESMPs and the ESMPs will be attached to such Grant Agreement. Failure of a Grant Recipient to comply with ESMP will trigger penalty action on behalf of GITA and may result in the termination of a Grant Agreement if grant recipient does not apply agreed upon remedial action to rectify any damage done through incompliance with ESMP.

Supervision and Monitoring

GITA will perform desk top oversight of activities financed through grant program by reviewing and endorsing Progress Reports submitted by Grant Recipients and will undertake field monitoring of progress through site visits. Oversight and monitoring will imply tracking of environmental and social performance under grant-financed projects. For environmental Category B activities, implementation of ESMPs by Grant Recipients according to the project-specific monitoring plans included in ESMPs will be undertaken on monthly basis. In case safeguard issues are revealed, GITA will give formal notice to a Grant Recipient obligating him/her to undertake remedial actions as prescribed through a monthly monitoring report and will follow up on implementation of these actions. Failure of a Grant Recipient to comply with remedial action plan may lead to penalty actions specified in the terms of Grant Agreement between GITA and a Grant Recipient.

CHAPTER 6. EXPECTED ENVIRONMENTAL AND SOCIAL IMPACTS

Environmental Impacts

Deterioration of buildings' structural integrity

Unless a building selected for rehabilitation is carefully examined for structural integrity, conduct of rehabilitation works may trigger aggravation of its condition. Furthermore, if the selected building is prone to water damage due to high ground water table or other sources of moisture that go unnoticed at the buildings' selected stage, it may deteriorate back to the original condition quickly after rehabilitation is undertaken.

Use of substandard construction materials

Providers of civil works may use construction materials purchased from unreliable sources, or buy second-hand materials. Also, toxic construction materials, such as asbestos-containing roofing and piping, lead containing paints, etc., may be applied.

Safety risks and traffic disruption around construction site

Parking of construction machinery and vehicles as well as piling of construction material and waste outside the construction site may restrict free movement of people and traffic around this site and cause risk of accidents to by-passers and users of the buildings within which rehabilitation works are being undertaken.

Loss of historic/cultural value of heritage buildings

Because the Project will finance rehabilitation of the existing public buildings, it may not be excluded that a building suggested for rehabilitation carries certain historic/cultural value and is under special protection by the State for these merits. In such cases, designs for any type of works to be undertaken will be agreed with the National Agency for Cultural Heritage Preservation (NACHP) under the Ministry of Culture and Monument Protection. Special permission for entering the site and/or supervision on behalf of the NACHP may also be required.

Noise, dust, and vibration

Construction works required for rehabilitation of the selected buildings are likely to cause a set of negative impacts typical for small scale construction works held within settlements. This would include generation of noise, dust and vibration due to operation of construction machinery.

Pollution of construction site and nearby area with construction waste

Rehabilitation of buildings will result in the generation of some construction waste. This may include excess material in case of earth works, scrap metals, debris, small volumes of toxic waste (asbestos-containing roofing, used oils and filters from vehicles and machinery, etc.), glass, wood, and polymeric materials. Unless temporary and permanent disposal of various types of waste is managed well, it may cause pollution of the construction site as well as an area in its proximity.

Occupational health hazards

Physical hazards to indoor workers may include extreme heat, extreme cold, dust, mold and noise. Extreme heat may cause heat stroke, heat cramps, heat exhaustion, heat rash, and other problems. Extreme cold can cause hypothermia, respiratory illness, etc. Repeated

exposure to loud noise may lead to permanent, incurable hearing loss or tinnitus. Inhaling asbestos-containing dust and working indoors in highly humid compartments affected with mold may lead to severe damage of respiratory system. Unsafely organized work site, failure to wear uniforms and personal protective gear, as well as violation of rules set for operating construction machinery may lead to trauma and lethal accidents at work site.

Deterioration of aesthetic appearance of site after completion of works

In case rehabilitation works are improperly designed and/or implemented, work site is not cleared of residual waste and reinstated, or if undertaking of works necessitated removal of vegetation which did not get restored as part of the rehabilitation works, then Project interventions may lead to deterioration of the aesthetic appearance of public buildings in which rehabilitation works were undertaken and of extended areas around them.

Operation and maintenance of rehabilitated buildings

In case household waste disposal, heating and sanitary systems are poorly organized in the buildings housing CICs and RIHs, indoor environment may deteriorate and the area around these buildings may get polluted.

Environmental and health damage from the operation of grant-financed production units

Grant programs may support operation of laboratories of various profile as well as production of prototypes or pilot volumes of high-tech devices. These operations may be polluting and/or carry health hazards for the staff.

Social Impacts

Restriction of access to private property

During conduct of the rehabilitation works, construction contractor may block or limit access of private owners to their property located in the vicinity of works sites, or dump/pile construction materials and/or waste on parts of privately owned land. Some accidental damage to agricultural plantations, irrigation or drainage ditches may also occur.

CHAPTER 7. MITIGATION OF ENVIRONMENTAL AND SOCIAL IMPACTS

Environmental Impact Mitigation

Ensuring structural integrity and durability of rehabilitated buildings

Prior to approving decision to rehabilitate any proposed building, its structural integrity will be examined and investment will be endorsed based on the outcome of examination. Furthermore, suggested buildings will be checked for possible water damage that may be due to high water table, leaking pipes, damaged roof or other reasons. If such damage is revealed, then eradication of the cause of damage will be included into the design of rehabilitated works or if this not feasible for any reason, then the building will be dropped from the list of those to be rehabilitated under the GENIE Project.

Using adequate construction materials

Works contractors will be obligated to purchase all construction materials from licensed providers, and technical specifications and quality of these materials must meet requirements set forth in the bill of quantities. Purchase and use of second-hand construction materials will be strictly forbidden.

Safeguarding construction site

Construction sites will be fenced (unless land plots around buildings selected for rehabilitation are already fenced) and proper signage will be provided. In most cases rehabilitation of parts of a building is being implemented while other parts of the building continue to be used. In such cases isolating work area from operation area and blocking access to work area will be important to ensure that children and adults entering operational parts of buildings remain safe. Construction works shall not block free movement of traffic and pedestrians around buildings under rehabilitation, therefore no parking of construction vehicles and machinery and no dumping/piling of construction materials and/or waste will be allowed outside the demarcated work sites.

Preserving historic/cultural value of heritage buildings

In case a building selected for rehabilitation is on the list of cultural/historic heritage, then the design of rehabilitation works will be cleared with the National Agency for Cultural Heritage Preservation (NACHP) under the Ministry of Culture and Monument Protection and permission for entering the site will be obtained.

Works within settlements

To avoid excessive nuisance to people residing around the construction sites, working hours will be observed. Machinery will be kept in good working condition and idling of engines will be prohibited to reduce noise. Watering of construction sites in dry weather and during operations that generate excessive dust will be required. No piling of waste or construction materials and no parking of construction machinery and vehicles will be allowed outside the construction site to avoid blocking of access for pedestrians and traffic.

Works in operational buildings

Rehabilitation works within operation buildings will be planned and organized the way to minimize disruption of activities of institutions using these buildings and to exclude health and life risks to people entering these buildings. Activities generating most noise, dust or otherwise being significantly disruptive will be undertaken during periods of time when the buildings are closed for vacations, holidays, etc.

Pollution of construction site and nearby area with construction waste

Construction machinery and equipment will be serviced and fueled outside construction sites. No hazardous waste from machinery, such as used tires, oils and filters should be scattered on site. Construction materials and waste will be piled in especially allocated spots of the construction site and be periodically out-transported to avoid excessive accumulation. Construction materials and waste will be transported under covered hoods of trucks. Construction waste will be disposed in an official sanitary landfill if such is present in the vicinity of construction site, or in a waste disposal site commonly used by the settlement within which the construction is ongoing, subject to guidance from the National Solid Waste Management Company and consent from the local authority. Works providers will be encouraged to minimize waste generation, and to recycle waste metals and pulp. GITA will help works providers to make arrangements for handing in discarded oils, batteries and tires from the construction vehicles and machinery to entities specialized in recycling of this hazardous waste.

Managing health hazards for workers

Construction workers and personnel will be supplied with uniforms and personal protective gear, and use of these safety means will be enforced. Personnel operating complex construction equipment will be licensed for performing this task. First medical aid and fire extinguishing kits will be provided at all work sites. Workers and personnel will have access to safe drinking water and sanitation.

Deterioration of aesthetic appearance of site after completion of works

No hand-over of a rehabilitated building will occur unless the area around it is cleared of residual construction and household waste, and any damage to decorative vegetation around the building is restored to the original condition through compensatory grassing/planting.

Environmental and health damage from the operation of grant-financed production units

GITA will follow grant application review procedures tailored for minimizing environmental and health hazards from grant-financed activities. At the application screening stage, all environmental category A projects will be turned down and so will be projects that fall into IFC's Exclusions List (Attachment II). Grant will not be issued to entities with the recorded current environmental liabilities, and to entities that do not hold all required permits and licenses for their ongoing operations. Applicants will be requested to develop ESMPs if their projects are classified as environmental category B. At the implementation stage, Category B operations will be closely supervised by GITA using environmental monitoring checklist (Attachment IV).

Operation of rehabilitated building

GITA will hire Managers of CICs and RIHs to support institutional changes in them. Renovation Managers and the businesses housed in the rehabilitated premises will be responsible for proper maintenance of these premises. It will include servicing of internal communications, removal of household waste, and timely repair of possible minor damages.

Social Impact Mitigation***Restriction of access to private property***

To mitigate the impact of access to private property special work zones will be designated, this will provide peripheral zones for the dump of waste, parking work vehicles. Special cordons will be utilized to create the work zones, signs and informative cartels will be put in visible location to provide information.

CHAPTER 8. PUBLIC CONSULTATION

Public consultation will be part of the process of picking settlements where CICs and RIHs will be established and of selecting buildings that will house CICs and RIHs. All aspects of public consultation on the GENIE Project design and implementation will be covered in the Operations Manual of GENIE Project. This chapter describes stakeholder consultation specifically on the environmental and social implications of this Project.

The draft of the present ESMF was reviewed and cleared for disclosure by the World Bank. It was disclosed through GITA's web page in Georgian and English languages. GITA held a stakeholder meeting to introduce the Project, its implementation modality, its expected environmental and social impacts, and the present ESMF. Some questions for clarification were entertained in the meeting, while in-depth comments and technical questions were invited to be electronically mailed to GITA within a set timeframe. Representatives from the Government agencies, non-government institutions and business sector provided their feedback on the ESMF. Based on the stakeholder comments, overview of the relevant national environmental legislation was enriched with a reference to the new Waste Code of Georgia; mitigation measures against pollution with construction waste were expanded; and revisions were made to procedures of environmental review of grant applications under Component 3 of the Project. Minutes of the public consultation meeting is attached to this Environmental ESMF (Attachment V).

Final version of ESMF will be re-disclosed through GITA's web-site in Georgian and English languages. It will also be published in the World Bank's electronic database.

Draft ESMPs for rehabilitation of buildings and ESMPs for the implementation of grant-financed projects, after having been cleared by the World Bank, will be disclosed through the GITA's web page in Georgian and English languages. Several hard copies in Georgian will be delivered to the school, a library, or other institution which is operating in the building selected for housing the CICs or RIHs. An announcement about the purpose and expected duration of upcoming works will be placed in front of the selected building along with a note about availability of the draft ESMP for public review until a set date. GITA, in consultation with local authorities and administrations of institutions operating in the selected buildings, will decide on the most optimal methodology of generating stakeholder feedback on the draft ESMP. Questions and comments may be received in writing – electronically or by hand-delivered mail – by the administration of the institution operating in the selected building, by e-mail to GITA, or by posting on the GITA's web page to an especially designed interface. Alternatively, or in addition to the above, GITA will hold a public consultation meeting. In the latter case, advertisement on the availability of ESMP shall also carry the date and time of the consultation meeting.

GITA will document the public consultation process providing details of the document disclosure and receipt of stakeholder feedback, list of participants/feedback providers, photo documentation, and summary of comments/question received and responses provided. Documents on the public consultation process will be attached to the ESMPs (Attachment V). GITA may introduce changes in the draft ESMPs based on the received comments. The finalized ESMP will be shared with the World Bank and re-disclosed through GITA's web page in Georgian and English languages.

If a grant-financed activity under Component 3 of the Project requires development of an ESMP, its draft, after having been cleared by GITA and the World Bank, will be posted on GITA's web page and a public consultation process will be undertaken as described above for activities under Component 1 of the Project.

CHAPTER 9. ENVIRONMENTAL AND SOCIAL MONITORING AND REPORTING

GITA will be responsible for environmental and social monitoring of all physical works financed from the GENIE Project proceeds. GITA will undertake this function using its in-house capacity supplemented with individual environmental and/or social consultants to be hired upon demand, and using services of an external technical supervision consultant. TOR of technical supervisor will include oversight on the application of safeguard policies. This will imply monthly field visits to all active work sites and development of monthly field environmental monitoring reports. A template of a monitoring checklist is attached to the present ESMF (*Attachment IV*). Completed checklists shall be supplemented with photo material. If a significant incompliance with an ESMP is recorded or tangible damage to the natural or social environment is noted by the technical supervisor, recommendation on the corrective action should be immediately delivered by the supervisor to the management of GITA. The World Bank should also be promptly informed. Safeguards staff of GITA and technical supervisor will follow-up on the implementation of the corrective actions and document their outcome.

Each Project Progress Report produced by GITA for the submission to the MoESD and the World Bank shall carry a chapter on safeguards compliance. This chapter should provide an analytical summary of environmental and social monitoring results over the report period, including information of the issues encountered, recommendations and guidance provided to works contractors, status of corrective actions initiated in the previous report period, and quality assessment of the safeguards monitoring performed by the technical supervisor.

CHAPTER 10. GRIEVANCE REDRESS MECHANISM

Communities and individuals who believe that they are adversely affected by a World Bank supported Project may submit complaints to existing Project-level grievance redress mechanisms to GITA or the World Bank's Grievance Redress Service (GRS). The GRS ensures that complaints received are promptly reviewed in order to address Project-related concerns. Project affected communities and individuals may submit their complaint to the World Bank's independent Inspection Panel which determines whether harm occurred, or could occur, as a result of WB non-compliance with its policies and procedures. Complaints may be submitted at any time after concerns have been brought directly to the World Bank's attention, and Bank Management has been given an opportunity to respond. Information on how to submit complaints to the World Bank's corporate GRS is available at <http://www.worldbank.org/GRS>. Information on how to submit complaints to the World Bank Inspection Panel is available at <http://www.inspectionpanel.org>.

GITA will ensure that complaints submitted directly to GITA are promptly reviewed, investigated and responded accordingly to Georgian legislation standards, which is up to one month. To ensure and facilitate the channels to file complaints to GITA, the e-mail esmf@gita.gov.ge will be created. This instrument will provide a quick and formal communication channel. The emails will be tracked and each case followed up on, including directing the issue to the appropriate person within GITA.

A second communication channel to receive complaints will be GITA's phone. This will provide a tool for all the persons that don't have an e-mail. The same person in charge of the e-mail will take note of all the comments and complaints, and a database will be created for tracking the feedback received.

Some complaints might be submitted directly to the Georgian Court. This procedure will be conducted according to the rules of the Court. GITA will provide any insights or documentation that the Court mandates.

ATTACHMENTS

- Attachment I: Environmental and Social Checklist Questionnaire for Matching Grants
- Attachment II: IFC Exclusions List
- Attachment III: Environmental Management Checklist for Small Construction and Rehabilitation Activities
- Attachment IV: Field Monitoring Checklist for Environmental Supervision of Works
- Attachment V: Minutes of Public Consultation Meeting

Attachment I

Environmental and Social Checklist Questionnaire for Matching Grants

ENVIRONMENTAL AND SOCIAL CHECKLIST QUESTIONNAIRE (to be filled out by Grant Applicants)			
Name of Project (Reference number):			
City/Municipality:			
Name of applicant:			
Contact:			
CRITERIA	YES	NO	Comments
Does the existing enterprise have valid operating permit, environmental permit, licenses, and approvals (e.g. building/land registration documents, operation/use license, water abstraction permit, etc.) required by the national legislation? <i>Copy to be attached</i>			
Does the proposed activity fall under those for which this permit was issued?			
Does the existing enterprise need to follow Georgian environmental regulations regarding air emissions, and/or wastewater discharge? <i>Copy to be attached</i>			
Are the required agreements on the concentration of pollutant held by the enterprise? <i>Copy to be attached</i>			
Do you have any outstanding environmental fees, fines or penalties or any other environmental liabilities (e.g. pending legal proceedings involving environmental issues etc.)?			
Have there been any complaints raised by local affected people or NGOs regarding operation of the existing enterprise? <i>If so, what actions were taken to address the issue and what was the communication to the affected party?</i>			
Proposed Activity			
Will the proposed activity require: - Acquisition of private land - Encroachment on private property - Physical relocation of people - Impacts on livelihood incomes			
Will the activity generate water effluents (wastewater) that may require formal agreement on the permitted concentration of pollutants?			

Will the activity generate air emissions that may require formal agreement on the permitted concentration of pollutants?			
Will the activity generate noise levels that would require control measures to ensure compliance with the Georgian standards?			
Will the noise levels impact particularly sensitive receptors (natural habitats, hospitals, schools, local population centers)?			
Will the activity consume, use, store, or produce hazardous materials that: • require special licenses • require trained personnel			
Will the activity generate solid waste other than regular household waste? <i>(This may include, but not be limited to organic waste of animal origin, medical waste, flammables, etc.)</i>			
Will the activity be undertaken in proximity to natural protected areas, recreational areas/resorts?			
Will the activity undertaken in proximity to historic/cultural monuments?			
Will the activity involve import of living organisms (e.g. saplings, insects, animals) or GMO?			
Is there any other aspect of the activity that would – through normal operations or under special conditions – cause a risk to the population or could be considered as a nuisance?			

Attachment II

IFC Exclusions List

- Production or trade in any product or activity deemed illegal under host country laws or regulations or international conventions and agreements, or subject to international bans, such as pharmaceuticals, pesticides/herbicides, ozone depleting substances, polychlorinated biphenyls (PCBs), wildlife or products regulated under CITES
- Production or trade in weapons or munitions
- Production or trade in alcoholic beverages (excluding beer and wine)
- Production or trade in tobacco
- Gambling, casinos, and equivalent enterprises
- Production or trade in radioactive materials (this does not apply to the purchase of medical equipment, quality control (measurement) equipment and any equipment where the IFC considers the radioactive source to be trivial and/or adequately shielded).
- Production or trade in unbounded asbestos fibers. This does not apply to purchase and use of bonded asbestos cement sheeting where the asbestos content is less than 20%.
- Drift net fishing in the marine environment using nets in excess of 2.5 km in length
- Production or activities involving harmful or exploitive forms of forced labor/harmful child labor
- Commercial logging operations for use in primary tropical moist forest
- Production or trade in wood or other forestry products other than from sustainably managed forests
- Production, trade, storage, or transport of significant volumes of hazardous chemicals, or commercial scale usage of hazardous chemicals (includes gasoline, kerosene, and other petroleum products)

Attachment III

Environmental and Social Management Plan Checklist for Small Rehabilitation Activities

General Guidelines for use of ESMP checklist:

For low-risk topologies, such as rehabilitation activities. The checklist-type format has been developed to provide “example good practices” and designed to be user friendly and compatible with safeguard requirements.

The ESMP checklist-type format attempts to cover typical core mitigation approaches to civil works contracts with small, localized impacts. It is accepted that this format provides the key elements of an ESMP to meet the World Bank requirements of environmental assessment under OP/BP 4.01. The intention of this checklist is that it would be applicable as guidelines for works contractors and constitute an integral part of bidding documents for contractors carrying out small civil works under Bank-financed projects.

The checklist has three sections:

Part 1 includes a descriptive part that characterizes the project and specifies in terms the institutional and legislative aspects, the technical project content, the potential need for capacity building program and description of the public consultation process. This section could be up to two pages long. Attachments for additional information can be supplemented when needed.

Part 2 includes an environmental and social screening checklist, where activities and potential environmental issues can be checked in a simple Yes/No format. If any given activity/issue is triggered by checking “yes”, a reference is made to the appropriate section in the following table, which contains clearly formulated management and mitigation measures.

Part 3 represents the monitoring plan for activities during project construction and implementation. It retains the same format required for EMPs proposed under normal Bank requirements for Category B projects. It is the intent of this checklist that Part 2 and Part 3 be included into the bidding documents for contractors, priced during the bidding process and diligent implementation supervised during works execution.

CONTENTS

- E) General Project and Site Information**
- F) Safeguards Information**
- G) Mitigation Measures**
- H) Monitoring Plan**

PART A: GENERAL PROJECT AND SITE INFORMATION

INSTITUTIONAL & ADMINISTRATIVE			
Country			
Project title			
Scope of site-specific activity			
Institutional arrangements (WB)	Task Team Leader: Maja Andjelkovic; Siddhartha Raja	Safeguards Specialists: Darejan Kapanadze; Michelle Rebosio	
Implementation arrangements (Georgia)	Implementing entity: GITA, Ministry of Economy and Sustainable Development	Works supervisor: (tbd)	Works contractor: (tbd)
SITE DESCRIPTION			
Name of institution whose premises are to be rehabilitated			
Address and site location of institution whose premises are to be rehabilitated			
Who owns the land? Who uses the land (formal/informal)?			
Description of physical and natural environment around the site			
Locations and distance for material sourcing, especially aggregates, water, stones?			
LEGISLATION			
National & local legislation & permits that apply to project activity			
PUBLIC CONSULTATION			
When / where the public consultation process will take /took place			
ATTACHMENTS			
Attachment 1: Site map/photo Attachment 2: Construction permit (as required) Attachment 3: Agreement for construction waste disposal Others – as required			

Information on works supervisor, works provider (contractor), and the attachments will be provided later, prior to mobilization of a selected works provider to a work site

PART B: SAFEGUARDS INFORMATION

ENVIRONMENTAL /SOCIAL SCREENING			
Will the site activity include/involve any of the following?	Activity/Issue	Status	Triggered Actions
	J. Building rehabilitation	☐ Yes ☐ No	See Section A below
	K. New construction	☐ Yes ☐ No	See Section A below
	L. Individual wastewater treatment system	☐ Yes ☐ No	See Section B below
	M. Historic building(s) and districts	☐ Yes ☐ No	See Section C below
	N. Acquisition of land ⁷	☐ Yes ☐ No	See Section D below
	O. Hazardous or toxic materials ⁸	☐ Yes ☐ No	See Section E below
	P. Impacts on forests and/or protected areas	☐ Yes ☐ No	See Section F below
	Q. Handling / management of medical waste	☐ Yes ☐ No	See Section G below
	R. Traffic and Pedestrian Safety	☐ Yes ☐ No	See Section H below

⁷ Land acquisitions includes displacement of people, change of livelihood encroachment on private property this is to land that is purchased/transferred and affects people who are living and/or squatters and/or operate a business (kiosks) on land that is being acquired.

⁸ Toxic / hazardous material includes but is not limited to asbestos, toxic paints, noxious solvents, removal of lead paint, etc.

PART C: MITIGATION MEASURES

ACTIVITY	PARAMETER	MITIGATION MEASURES CHECKLIST
0. General Conditions	Notification and Worker Safety	(g) The local construction and environment inspectorates and communities have been notified of upcoming activities (h) The public has been notified of the works through appropriate notification in the media and/or at publicly accessible sites (including the site of the works) (i) All legally required permits have been acquired for construction and/or rehabilitation (j) The Contractor formally agrees that all work will be carried out in a safe and disciplined manner designed to minimize impacts on neighboring residents and environment. (k) Workers' PPE will comply with international good practice (always hardhats, as needed masks and safety glasses, harnesses and safety boots) (l) Appropriate signposting of the sites will inform workers of key rules and regulations to follow.
A. General Rehabilitation and /or Construction Activities	Air Quality	(g) During interior demolition debris-chutes shall be used above the first floor (h) Demolition debris shall be kept in controlled area and sprayed with water mist to reduce debris dust (i) During pneumatic drilling/wall destruction dust shall be suppressed by ongoing water spraying and/or installing dust screen enclosures at site (j) The surrounding environment (sidewalks, roads) shall be kept free of debris to minimize dust (k) There will be no open burning of construction / waste material at the site (l) There will be no excessive idling of construction vehicles at sites
	Noise	(c) Construction noise will be limited to restricted times agreed to in the permit (d) During operations the engine covers of generators, air compressors and other powered mechanical equipment shall be closed, and equipment placed as far away from residential areas as possible
	Water Quality	(b) The site will establish appropriate erosion and sediment control measures such as e.g. hay bales and / or silt fences to prevent sediment from moving off site and causing excessive turbidity in nearby streams and rivers.
	Waste management	(f) Waste collection and disposal pathways and sites will be identified for all major waste types expected from demolition and construction activities. (g) Mineral construction and demolition wastes will be separated from general refuse, organic, liquid and chemical wastes by on-site sorting and stored in appropriate containers. (h) Construction waste will be collected and disposed properly by licensed collectors (i) The records of waste disposal will be maintained as proof for proper management as designed. (j) Whenever feasible the contractor will reuse and recycle appropriate and viable materials (except asbestos)

B. Individual wastewater treatment system	Water Quality	(e) The approach to handling sanitary wastes and wastewater from building sites (installation or reconstruction) must be approved by the local authorities (f) Before being discharged into receiving waters, effluents from individual wastewater systems must be treated in order to meet the minimal quality criteria set out by national guidelines on effluent quality and wastewater treatment (g) Monitoring of new wastewater systems (before/after) will be carried out (h) Construction vehicles and machinery will be washed only in designated areas where runoff will not pollute natural surface water bodies.
C. Historic building(s)	Cultural Heritage	(c) If the building is a designated historic structure, very close to such a structure, or located in a designated historic district, notification shall be made and approvals/permits be obtained from local authorities and all construction activities planned and carried out in line with local and national legislation. (d) It shall be ensured that provisions are put in place so that artifacts or other possible “chance finds” encountered in excavation or construction are noted and registered, responsible officials contacted, and works activities delayed or modified to account for such finds.
D. Acquisition of land	Land Acquisition Plan/Framework	(c) If expropriation of land was not expected but is required, or if loss of access to income of legal or illegal users of land was not expected but may occur, that the Bank’s Task Team Leader shall be immediately consulted. (d) The approved Land Acquisition Plan/Framework (if required by the project) will be implemented
E. Toxic Materials	Asbestos management	(g) If asbestos is located on the project site, it shall be marked clearly as hazardous material (h) When possible the asbestos will be appropriately contained and sealed to minimize exposure (i) The asbestos prior to removal (if removal is necessary) will be treated with a wetting agent to minimize asbestos dust (j) Asbestos will be handled and disposed by skilled & experienced professionals (k) If asbestos material is stored temporarily, the wastes should be securely enclosed inside closed containments and marked appropriately. Security measures will be taken against unauthorized removal from the site. (l) The removed asbestos will not be reused
	Toxic / hazardous waste management	(e) Temporarily storage on site of all hazardous or toxic substances will be in safe containers labeled with details of composition, properties and handling information (f) The containers of hazardous substances shall be placed in an leak-proof container to prevent spillage and leaching (g) The wastes shall be transported by specially licensed carriers and disposed in a licensed facility. (h) Paints with toxic ingredients or solvents or lead-based paints will not be used
F. Affected forests, wetlands and/or protected areas	Protection	(e) All recognized natural habitats, wetlands and protected areas in the immediate vicinity of the activity will not be damaged or exploited, all staff will be strictly prohibited from hunting, foraging, logging or other damaging activities. (f) A survey and an inventory shall be made of large trees in the vicinity of the construction activity, large trees shall be marked and cordoned off with fencing, their root system protected, and any damage to the trees avoided (g) Adjacent wetlands and streams shall be protected from construction site run-off with appropriate erosion and sediment control feature to include by not limited to hay bales and silt fences (h) There will be no unlicensed borrow pits, quarries or waste dumps in adjacent areas, especially not in protected areas.

G. Disposal of medical waste	Infrastructure for medical waste management	(b) In compliance with national regulations the contractor will insure that newly constructed and/or rehabilitated health care facilities include sufficient infrastructure for medical waste handling and disposal; this includes and not limited to: ▪ Special facilities for segregated healthcare waste (including soiled instruments “sharps”, and human tissue or fluids) from other waste disposal; and ▪ Appropriate storage facilities for medical waste are in place; and ▪ If the activity includes facility-based treatment, appropriate disposal options are in place and operational
H Traffic and Pedestrian Safety	Direct or indirect hazards to public traffic and pedestrians by construction activities	(a) In compliance with national regulations the contractor will insure that the construction site is properly secured and construction related traffic regulated. This includes but is not limited to ▪ Signposting, warning signs, barriers and traffic diversions: site will be clearly visible and the public warned of all potential hazards ▪ Traffic management system and staff training, especially for site access and near-site heavy traffic. Provision of safe passages and crossings for pedestrians where construction traffic interferes. ▪ Adjustment of working hours to local traffic patterns, e.g. avoiding major transport activities during rush hours or times of livestock movement ▪ Active traffic management by trained and visible staff at the site, if required for safe and convenient passage for the public. ▪ Ensuring safe and continuous access to office facilities, shops and residences during renovation activities, if the buildings stay open for the public.

PART D: MONITORING PLAN

Activity	What (Is the parameter to be monitored?)	Where (Is the parameter to be monitored?)	How (Is the parameter to be monitored?)	When (Define the frequency / or continuous?)	Why (Is the parameter being monitored?)	Who (Is responsible for monitoring?)
CONSTRUCTION PHASE						
1.						
2.						
...						
n.						
OPERATION PHASE						
1.						
2.						
...						
n.						

Attachment IV

Monthly Field Environmental Monitoring Checklist

Site location					
Name of contractor					
Name of supervisor					
Date of site visit					
Status of civil works					
Documents and activities to be examined	Status				Comments
	Yes	Partially	No	N/A	
Contractor holds license for extraction of natural resources					
Contractor holds permit for operating concrete/asphalt plant					
Contractor holds agreement for final disposal of waste					
Contractor holds agreement with service provider for removal of household waste from site					
Work site is fenced and warning signs installed					
Works do not impede pedestrian access and motor traffic, or temporary alternative access is provided					
Working hours are observed					
Construction machinery and equipment is in standard technical condition (no excessive exhaust and noise, no leakage of fuels and lubricants)					
Construction materials and waste are transported under the covered hood					

Construction site is watered in case of excessively dusty works					
Contractor's camp or work base is fenced; sites for temporary storage of waste and for vehicle/equipment servicing are designated					
Contractor's camp is supplied with water and sanitation is provided					
Contractor's camp or work base is equipped with first medical aid and fire-fighting kits					
Workers wear uniforms and protective gear adequate for technological processes (gloves, helmets, respirators, eye-glasses, etc.)					
Servicing and fuelling of vehicles and machinery is undertaken on an impermeable surface in a confined space which can contain operational and emergency spills					
Vehicles and machinery are washed away from natural water bodies in the way preventing direct discharge of runoff into the water bodies					
Construction waste is being disposed exclusively in the designated locations					
Extraction of natural construction material takes place strictly under conditions specified in the license					
Excess material and topsoil generated from soil excavation are stored separately and used for backfilling / site reinstatement as required					
Works taken on hold if chance find encountered and communication made to the State agencies responsible for cultural heritage preservation					
Upon completion of physical activity on site, the site and contractor's camp/base cleared of any remaining left-over					

from works and harmonized with surrounding landscape					
--	--	--	--	--	--

Attachment V

Minutes of Public Consultation Process

The public consultation meeting was held on November 13 at Ministry of Economy and Sustainable Development

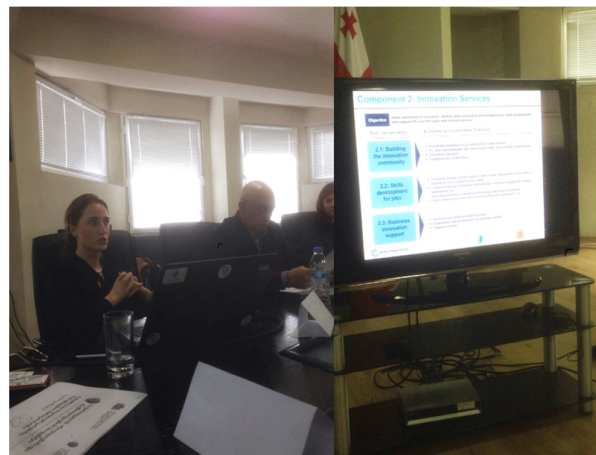
Mariam Lashkhi, Head of International Relations Department, GITA, welcomed participants and opened the meeting with introducing GITA, the GENIE Project prepared by it with the assistance of the World Bank, and the ESMF document prepared for guide site-specific environmental and social work throughout the Project implementation.

Participants asked questions for clarification and pointed out glitches in the Georgian version of the ESMF document. It was noted that sufficient time should be allowed for stakeholders to comment on the document in written.

In response to the initial feedback, GITA invested additional effort in upgrading the Georgian version of ESMF. Also, in order to facilitate provision of written comments, in addition to having ESMF posted on the GITA's web page, it was electronically mailed to up to 100 potential stakeholders with the invitation to share opinion and provide advice. November 19 was set as a deadline for the provision of additional feedback.

Comments and questions pertaining content of ESMF are provided below in the table format. Changes introduced to the final version of ESMF based on the stakeholder feedback are explained in Chapter 8 above. Recommendations for editorial improvement of the document were taken into consideration as relevant.

Photos from the consultation meeting

List of meeting participants

Name/Surname	Organization	Phone number	E-mail
Tamar Khmaladze	Ministry of Agriculture	577080035	Tamar.khmaladze@moa.hov.ge
Zviad Mandaria	Georgian land reclamation	577573636	zviadmandaria@gmail.com
Zurab Gumashvili	Ministry of Regional Development and Infrastructure of Georgia	598951297	z.gumashvili@mrdi.gov.ge
Irakli Sokhadze	Geographic	595925552	irasokhadze@geographic.ge
Mamuka Gvilava	Geographic	599546616	mgvilava@iczm.ge
Koba Kikabidze	Strategic Initiatives Agency	593950277	kobakik@yahoo.com
Malkhaz Tsiskarishvili	Science-Constructive Bureau	595306703	Malkhaz.Tsiskarishvili@gmail.com
Oleg Shatberashvili	ESIDG	577400487	shatberashvili@gmail.com
Soso Gogodze	TechInform	599294581	sosogogodze@yahoo.com
Sophio Mujiri	National Intellectual Property Centre SAKPATENTI	555955550	smujiri@sakpatenti.org.ge
Maka Shukakidze	Sachkhere Municipality	558504109	Maka.shukakidze.77@mail.ru
Tamta Mamulaidze	ESIDA Ministry of Education	595093080	tamta_mamulaidze@yahoo.com
Mikheil Kariauli	Dusheti Municipality	591676458	m.kariauli@gmail.com

Matrix of questions/comments received during consultation process

Comment/Question	Response
Mamuka Gvilava, GeoGraphic: It is obvious that GITA will need to hire and environmental manager. ESMF says that the use of led containing paints in office rehabilitation works will be disallowed. How are you going to ensure no led-containing paints are used? Would you send samples for laboratory testing? Even if led containing paints will not be used during rehabilitation works, such paints may already be on the walls of buildings which are to be rehabilitated. How are you going to handle this type of hazardous construction waste? ESMF does not refer to the Waste Code of Georgia. According to waste management legislation, a waste transfer plan shall be prepared and sent to the Solid Waste Management Company of the Ministry of Regional Development and Infrastructure. Upon approval, such plan will become an operation document for use by contractors. ESMF has a monitoring plan, but has no plan of impact mitigation measures. Therefore users of ESMF will not know what mitigation measures to apply during works. Mitigation plan shall be added to ESMF.	Yes, we are considering hiring of an environmental consultant. Timing will depend on the schedule, volume and complexity of environmental work. Works supervisor will ensure that works providers purchase paints from licensed providers in fully labelled containers. Chemical content of paints will be checked based on the information provided on labels. Yes, indeed, old buildings are likely to have led containing paints on their walls. Therefore, workers removing these paints will be obligated to wear individual protective gear. They will be instructed to collect removed paint separately from other waste and keep it on-site as well as transport to final disposal site in special packaging. This is a shortcoming of the ESMF. Overview of the Waste Code will be included. The principles of waste minimization and recycling will be recommended for adherence during works under GENIE Project. Guidance of the National Solid Waste Management Company will be sought on the disposal of various types of waste – for asbestos containing roof tiles, for instance. However at most sites the scope of interior works will be very small and so will be the volumes of generated waste. Therefore, special arrangements may not always be required. ESMF has a chapter on the mitigation of expected environmental and social risks. This would guide preparation of site-specific environmental and social management plans. A template of environmental management plan checklist is attached to ESMF. This is an instrument recommended by the World Bank for small construction and rehabilitation

Grievance redress mechanism is not working. We know that we can submit complaints to GITA and to the World Bank. From our previous practice, there was no feedback from the World Bank. If we are not planning to submit our complaints to the court directly, what are the mechanisms and the ways to get our voice heard? This information should be included in the ESMF.	works. This template carries readily available set of conventional mitigation measures. If a particular investment will be found likely to cause some uncommon environmental impacts, then tailor-made mitigation measures will be added to the pre-set common mitigation measures. ESMF carries a good description of the Grievance Redress Mechanism. It provides several options: links are provided for raising concerns to the World Bank, and e-mail as well as telephone contacts of GITA are provided.
Soso Gogoedze, TechInform: The way it is described in ESMF, it is unclear how reliable would be the information provided by grant applicants to GITA about environmental and social implications of their proposed activity. Well, applicants will fill out the questionnaire, but how can GITA trust that information? How will this information be verified?	ESMF says that representative of GITA may pay an optional visit to the applicant's enterprise in order to verify some information provided through the questionnaire. We will revise this wording to make such field visits mandatory for all enterprises which, by the nature of their activity, may be considered polluting or otherwise risky for human health and the natural environment.

